

VAJAAKUNTOISTEN TYÖLLISTÄMISEN JULKISTALOUDELLISET VAIKUTUKSET

-HONKALAMPI-SÄÄTIÖN HARJOITAMAN ERITYISTYÖLLISTÄMISEN
KUSTANNUS-HYÖTY-ANALYYSI

Pasi Ylipaavalniemi

PASI YLIPAAVALNIEMI

**VAJAAKUNTOISTEN TYÖLLISTÄMISEN
JULKISTALOUEDELLISET VAIKUTUKSET**

**-HONKALAMPI-SÄÄTIÖN HARJOITTAMAN
ERITYISTYÖLLISTÄMISEN KUSTANNUS-HYÖTY-ANALYYSI**

HONKALAMPI-SÄÄTIÖ
Honkalampi-säätiön julkaisuja numero 25

Honkalampi-säätiö
Ylämyllyntie 94, 80400 Ylämylly
p. 013- 275 8898

1. painos (2003)

Honkalampi-säätiön julkaisusarja numero 25
ISBN 952-5028-25-9

PASI YLIPAVALNIEMI

**VAJAAKUNTOISTEN TYÖLLISTÄMISEN
JULKISTALOUDELLISET VAIKUTUKSET**

**HONKALAMPI-SÄÄTIÖN HARJOITTAMAN
ERITYISTYÖLLISTÄMISEN KUSTANNUS-HYÖTY-ANALYYSI**

TIIVISTELMÄ

Tässä raportissa on arvioitu Honkalampi -säätiön eri työllistämisen- ja työllistymistä tukevien yksiköiden ja hankkeiden toimintaa julkisen sektorin ja sen toimijoiden näkökulmasta suoritetun kustannus-hyöty -analyysin keinoin. Arviointi on suoritettu VATES -säätiön vaihtoehtoiskustannus -tutkimuksessa kehitettyjä kustannus-hyöty -laskentamalleja käyttäen.

Käytännössä tämä tarkoittaa ensinnäkin työllistämisyksiköiden toiminnan piirissä olleiden vammaisten, vajaakuntoisten tai muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden (vajaakuntoiset) vaihtoehtoisten elämäntilanteiden (ei työllistämisyksiköitä -tilanne) ja niiden julkisten kustannusten arviointia. Mikäli työllistämisyksiköitä ei olisi ollut olemassa, niiden toiminnassa mukana olleiden vajaakuntoisten sosiaaliturvan etuuksien käyttö olisi voinut olla suurempaa kuten myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden käyttö. Kun henkilöarviointeihin perustuen laskettu ”ei-työllistämisyksiköitä” -tilanteen kustannus on laskettu, sitä verrataan työllistämisyksiköiden toiminnasta todella aiheutuneisiin julkisiin kustannuksiin (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot). Analyysissä lasketaan siis kaksi julkista hintaa: toteutunut tilanne (työllistämisyksiköt olemassa tarkasteluperiodilla) ja vaihtoehtoinen tilanne (työllistämisyksiköitä ei olemassa tarkasteluperiodilla). Hintavertailu on arvio julkisesta kannattavuudesta puhtaasti rahamääräisin suurein, mikä ei tietenkään saa olla ainoa näkökulma tämän kaltaisen toiminnan arvioinnissa ja vaikuttavuuden selvittämisessä.

Kustannus-hyöty -analyysin tarkastelukohteina olivat Kaski Työvalmennusyksiköt Joensuu, Outokumpu, Kitee ja Ilomantsi kokonaisuutena ja Joensuu erikseen, sekä Työllistymispalvelukeskus -projekti. Näin ollen mukana eivät olleet kaikki Honkalampi-säätiön työvalmennusyksiköt (Rääkkylän työvalmennusyksikkö puuttui), eivätkä myöskään kaikki Honkalampi-säätiön työvalmennuksen projektit.

Työvalmennusyksiköiden kohdalla tarkasteluperiodi oli vuosi 2001 ja työllistymispalvelukeskus projektilla 4/2000-3/2002. Henkilöarviointi suoritettiin kaikkiaan 217 vajaakuntoisen työntekijän / asiakkaan kohdalla.

Tulokset osoittavat tarkasteltujen työllistämisyksiköiden toiminnan ylläpidon olevan jo yksinomaan julkistalouden näkökulmasta kannattava valinta. Esimerkiksi tarkastellut neljä Kaski työvalmennusyksikköä saivat julkista rahoitusta vuonna 2001 vajaat 1,28 milj. euroa, josta palautui veroina ja sosiaalivakuutusmaksuina arviolta 55 prosenttia, eli 0,71 milj. euroa. Näin julkinen nettokustannus vuoden 2001 toiminnan ylläpitämisestä oli 0,57 milj. euroa. Työvalmennusyksiköiden toiminnallaan aikaansaamien mm. sosiaaliturva-, sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöjen määräksi vastaavalla periodilla arvioitiin 0,67 milj. euroa. Säästöt siis ylittivät kustannukset n. 100 000 eurolla. Suhteellisesti tarkastellen hyödyt (säästöt) ylittivät kustannukset 17 prosentilla – eli jokaista toimintaan allokoitua euroa kohti saavutettiin 1,17 euron hyödyt. (Kpl 5.2.4.)

Tuloksia tarkasteltaessa tulee muistaa tarkastelutaso, käytetyt oletukset, subjektiivisten näkemysten vaikutus, sekä huomioitujen hyöty- ja kustannustekijöiden joukko. Edellä esitetty tulos on koko julkisen sektorin tasolla, esimerkiksi kuntasektorin näkökulmasta tulos on erilainen. Laskennassa on käytetty runsaasti oletuksia, joiden oikeellisuuteen tulokset kiinteästi liittyvät. Oletukset on pyritty tekemään mieluiten toiminnan hyötyjä aliarvioiden. Lisäksi on suoritettu herkkyyksianalyysiä muutamien keskeisten muuttujien kohdalla.

Henkilöarviointeja tekevien henkilöiden subjektiiviset näkemykset vaikuttavat tuloksiin. Arviointien ”oikeellisuutta” voidaan toki tarkastella vertaamalla niitä vastaavien yksiköiden kohdalla saatuihin tuloksiin. Työllistämisyksiköissä arviointeja tekevillä henkilöillä on kuitenkin paras tieto ja näkemys suorittaa oman yksikkönsä vajaakuntoisia työntekijöitä koskeva henkilöarviointi. Joka tapauksessa tulosten luotettavuus on parempi mitä useampaa yksikköä kerralla tarkastellaan. Tärkeää on myös muistaa, että analyysissä ei huomioida kaikkia julkiselle sektorille kohdistuvia rahamääräiseksi muutettavissa olevia hyötyjä – kuten ei toisaalta myöskään ns. vuotoja (ks. kpl 4). Eri tyyppisten työllistämisyksiköiden kohdalla tarkastelun ulkopuolelle jätettyjen tekijöiden merkitys on selkeästi erilainen. Esimerkiksi

Työllistymispalvelukeskus –projektin kohdalla kustannus-hyöty –analyysin tulos on jonkin verran heikompi kuin Kaski työvalmennusyksiköiden kohdalla. Edellä mainitun esimerkin tavoin laskien Työllistymispalvelukeskus –projektin toiminnan julkiset hyödyt ajalla 4/2000-3/2002 kattoivat kustannuksista 76 prosenttia (Työvalmennusyksiköiden kohdalla 117 prosenttia). Työllistämisyksikön (toiminnan) ulkopuolelle siirtyneisiin / työllistyneisiin liittyvät ns. pidemmän aikavälin hyödyt ovat Työllistymispalvelukeskus –projektin kohdalla epäilemättä suuremmat kuin työvalmennusyksiköillä. Kaiken yläpuolella tulee luonnollisesti muistaa yksilötason – työllistyneiden vajaakuntoisten – näkökulma. Yksilöille hyvä vaihtoehto saa ollakin hieman kalliimpi.

Esitettävät arviot työllistämisyksiköiden julkisista hyödyistä ovat perusteltuja arvioita hyötyjen minimitasosta. Tarkastelu on ollut hyvin yksityiskohtaista mm. kattavine henkilöhenkilöltä suoritettuihin arviointeihin. Tutkimuksen toteutus on vaatinut paljon aikaa ja perehtymistä työllistämisyksiköiden henkilöstöltä. Tästä heille suuri kiitos.

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO	10
2 HONKALAMPI -SÄÄTIÖN VAJAAKUNTOISTEN TYÖLLISTÄMISTOIMINTA – MONIPALVELUKESKUS - KONSEPTI	12
3 TOIMINNAN TARVE - ALUEELLISIA TUNNUSLUKUJA	13
4 TARKASTELTAVIEN TYÖLLISTÄMISYKSIKÖIDEN	15
TOIMINTA TILASTOLLISESTI	15
4.1 KASKI TYÖVALMENNUSYKSIKÖT.....	15
4.2 TYÖLLISTYMISPALVELUKESKUS –PROJEKTI.....	18
5 ERITYISTYÖLLISTÄMISEN HYÖDYT	20
6 HONKALAMPI -SÄÄTIÖN TYÖLLISTÄMISYKSIKÖIDEN KUSTANNUS-HYÖTY -ANALYYSI	23
6.1 KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS.....	23
6.2 KASKI TYÖVALMENNUS YKSIKÖIDEN KUSTANNUS-HYÖTY –ANALYYSI.....	24
6.2.1 Toiminnan rahoitus.....	24
6.2.2 Brutto- ja nettohinta.....	27
6.2.3 Vaihtoehtoinen elämäntilanne.....	29
6.2.4 Tulokset.....	34
6.3 TYÖLLISTYMISPALVELUKESKUS –PROJEKTIN KUSTANNUS-HYÖTY – ANALYYSI.....	40
6.3.1 Toiminnan rahoitus.....	40
6.3.2 Brutto- ja nettohinta.....	40
6.3.3 Vaihtoehtoinen elämäntilanne.....	41
6.3.4 Tulokset.....	44
6.4 VERTAILU AIEMPIIN TULOKSIIN.....	49
LÄHDELUETTELO	50
LIITE 1: KÄYTETYISTÄ OLETUKSISTA	51

1 JOHDANTO

Vammaisten, vajaakuntoisten ja muista syistä heikossa työmarkkina-asetuksessa olevien henkilöiden (vajaakuntoiset) työllistämistoiminnan – kuten muunkin julkisesti rahoitettavan toiminnan - oikeutus perustuu resurssien käytöllä aikaansaatuun tuloksiin (vastine), joita tarkasteltaessa käytetään mm. termejä vaikuttavuus (toiminnan ansioksi objektiivisesti luettavissa oleva, tarkasteltavan tilan tavoitteen suuntainen nettomuutos) ja hyödyt (vaikuttavuus rahamääräisenä). Vajaakuntoisten henkilöiden työllistyminen esimerkiksi Honkalampi –säätiön tuottamien työllistämispalveluiden (sis. työllistymistä tukevat toimet) kautta saa aikaan vaikuttavuutta useilla eri tasoilla, kuten yksilö- (työllistyneet), julkisen sektorin (tai sen tietty toimija), tavallisten yritysten ja kansantalouden taso.

Erityistyöllistämisen hyödyllisyydestä yksilötasolla vallitsee yksimielisyys. Aktiivinen vaihtoehto, eli työllistäminen / työllistymisen tukeminen on työllistymistä haluavien ja siihen ilman tukea kykenemättömien henkilöiden kohdalla passiivista parempi vaihtoehto. Työstä saatu korvaus nostaa (ainakin lähes aina) tulotasoa ja kaikkien vapaaehtoisesti mukana olevien vajaakuntoisten elämisen laatu kohenee.

Kunnat harjoittavat / rahoittavat erityistyöllistämisen toimenpiteitä (sisältäen työllistymistä tukevat toimet) osin henkilöiden subjektiiviseen oikeuteen perustuen. Pääosin erityistyöllistämisen rahoittaminen on kuitenkin kunnille harkinnanvarainen mahdollisuus. Toisin sanoen työllistymiseen erityistyöllistämisen palvelujärjestelmän kautta ei liity subjektiivista oikeutta saada riittävästi haluamiensa kaltaista tukea työllistymisensä tueksi, kuten esimerkiksi terveydenhuollossa¹. Niukkojen resurssien maailmassa erityistyöllistäminen toimenpiteet ja palvelut kilpailevat lukuisten hyödyllisten hankkeiden kanssa esimerkiksi kunnille lakisääteisten palveluiden välttämättömän tason tuottamisen jälkeen jäävistä ”vapaista” varoista. Monien toimenpiteiden ja palveluiden volyymi voi vaihdella huomattavastikin ajassa ja alueittain – loppuen jopa kokonaan. Näin ollen vajaakuntoisten työllistämis- ja työllistymistä tukevia toimia ei tule tarkastella itsestään selvyytenä, vaan hyödyllisenä toimintana, johon julkisia varoja kannattaa sijoittaa. Tämä edellyttää myös muiden kuin tuotosten (kuten työpäivät ja työllistyneet) ja yksilötason vaikuttavuuden ja hyötyjen arviointia. Rahoittajan näkökulmasta suoritettu kustannus – vaikuttavuus- / -hyöty –analyysi on näistä tärkein².

Erityistyöllistämisen kustannus-hyöty –analyysin kohdalla tärkeimmät kysymykset ovat: paljonko julkisia varoja tiettyyn työllistämisyksikköön / toimenpiteeseen ja sen piirissä oleviin vajaakuntoisiin henkilöihin on käytetty (tai tullaan arviolta käyttämään) ja mikä on (tulee arviolta olemaan) vaihtoehtotilanteen kustannus. Vaihtoehtotilanne on kuvitteellinen tilanne, jossa julkisen sektorin toimijat eivät olisi rahoittaneet työllistämisyksikköä / toimenpidettä lainkaan, eikä sitä näin olisi ollut olemassa. Erityistyöllistämiseen käytetty julkinen rahoitus, esimerkiksi kunnan ostama sosiaalihuoltolain mukaisen työsuhteisen työllistämisen palvelu, on investointi, jolla saavutetaan tietty tuotto lyhyellä ja / tai pidemmällä aikavälillä. Tuotto ilmenee esimerkiksi vähentyvänä sosiaaliturvan etuuksien tarpeena ja vähentyvän palvelukäytön kautta³. Vaihtoehtotilanteen julkiset kustannukset ovat useimmiten lakisääteisiä (sosiaaliturva) ja periaatteessa saatavissa ”tarvittaessa” (sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut). Esimerkiksi tietyn tuotannollisen työkeskuksen toiminnan lopettaminen aikaansaa julkisen sektorin toimijoille työkeskuksen käytetyn julkisen rahoituksen suuruisen säästön vain kyseisen ”kustannuspaikan” kohdalla, ei laajemmin tarkasteltuna edes kunnan tasolla, puhumattakaan koko julkisen sektorin tasosta!

Erityistyöllistämisen yksikköön / toimenpiteeseen tehdyn julkisen investoinnin kannattavuuskriteeri poikkeaa tavanomaisesta. Vaikka investoinnin arvioidut julkiset ”tuotot” (sisältäen kaikki julkiselle sektorille kohdistuvat hyötytekijät) jäisivätkin alle julkisen

¹ Terveydenhuollossa vallitsee ainakin periaatteessa subjektiivinen oikeus saada riittävä määrä oikein mitoitettuja palveluita riittävän nopeasti. Terveydenhuollon kohdalla ei keskustella siitä järjestetäänkö terveydenhuoltoa vai ei, vaan siitä missä, miten, millä keinoin, mitä ryhmää mahdollisesti priorisoiden... terveydenhuoltoa järjestetään.

² Kustannus-vaikuttavuus –analyysi: fyysisinä yksikköinä tai rahamääräisenä ilmaistun panoskäytön ja aikaansaadun, ei-rahamääräisenä ilmaistun vaikuttavuuden suhteen (tehokkuus) analyysi.

Kustannus-hyöty –analyysi: rahamääräisinä ilmaistujen panoskäytön ja vaikuttavuuden suhteen (tehokkuus) analyysi.

³ Investoinnin tuotto on paitsi sillä aikaansaataa tulovirtaa, myös ilman investointia realisoituvien menojen vähentymistä.

rahoituksen tason, ei tämä tarkoita (toisin kuten esim. koneinvestoinnin kohdalla) investoinnin olleen välttämättä huono tai kannattamaton. Tämä johtuu useista hyötyjen kohdistumisen tasoista. Yksilötasolla hyvin merkittäväksi koettuun toimintaan kannattaa sijoittaa varoja, vaikka puhtaasti investointimielessä panostus ei olisikaan järkevä.

VATES –säätöön vaihtoehtoiskustannustutkimuksessa on kehitetty laskentamalleja eri tyyppisiä edustavien vajaakuntoisten työllistämisyksiköiden kustannus-vaikuttavuus (-hyöty-) –analyysijä varten. Laskentamallien kautta saadaan perusteltuja, hyötyjen tasoa mieluiten aliarvioivia, arvioita (ei eksakteja totuuksia) työllistämisyksiköiden toiminnan julkistaloudellisista vaikutuksista. Laskentamallien kautta ei voida tarkastella työllistämisyksiköiden toiminnan tehokkuutta, eli olisivatko ne voineet toimia ”paremmin”. Kustannus-hyöty –analyysien tulosten kautta voidaan preferoida tiettyjä työllistämisyksikkötyyppejä toisten kustannuksella, kunhan analyysit saadaan kattaviksi (kaikki relevantit tekijät, riittävän suuri otos). Tällöin on kuitenkin muistettava erityistyöllistämisen palvelurakenteen ja sen toimintojen olevan toisiaan täydentävä kokonaisuus, jonka kohderyhmät ovat hyvin heterogeenisiä.

Tämän tutkimustyön toteutuksessa ja rahoittamisessa on ollut mukana ESR -rahoitteinen Valmennuskeskus-projekti (Joensuun, Kiteen ja Outokummun yksiköiden arviointi), RAY:n rahoittama Niskasta -projekti (Ilomantsin yksikön arviointi), sekä RAY:n rahoittama Työllistymispalvelukeskus-projekti (saman projektin toiminta).

2 HONKALAMPI -SÄÄTIÖN VAJAAKUNTOISTEN TYÖLLISTÄMISTOIMINTA – MONIPALVELUKESKUS - KONSEPTI

Honkalampi -säätiö on vuonna 1991 perustettu organisaatio, joka pyrkii toiminnallaan mm. edistämään vammaisten henkilöiden asumis- ja toimintamahdollisuuksia Pohjois-Karjalan alueella. Säätiö tukee ja järjestää vammaisten ja vajaakuntoisten henkilöiden ja heidän omaistensa kuntoutusta, sekä edistää vammais- ja muiden sosiaalipalveluiden laadullista kehitystä. Varsinainen toiminta käynnistyi vuonna 1993.

Honkalampi -säätiön palveluyksiköitä ovat mm. palvelukodit (asumispalvelut), viittomakielen tulkikeskus, AAC -keskus / Tikoteekki, kliininen tutkimus- ja kuntoutusyksikkö, sekä viisi työllistämisyksikköä: Kaski työvalmennus Joensuu, Outokumpu, Kitee, Ilomantsi ja Rääkkylä. Säätiön piirissä toimii myös useita kehittämis- ja kokeiluhankkeita, kuten Työllistymispalvelukeskus –projekti.

Honkalampi –säätiön mainitut työllistämisyksiköt (työllistämisen- ja työllistymistä tukeva toiminta) muodostavat yhdessä ”työllistymisen monipalvelukeskuksen”. Monipalvelukeskus on laajaa vajaakuntoisten työllistämisen-, työtoiminta- ja muun kuntouttavan toiminnan (työharjoittelu, työhön valmennus, kuntouttava työtoiminta, koulutus...) palveluiden valikoimaa useissa toimintayksiköissä ja usein maantieteellisesti yhtä kuntaa laajemmalla alueella tuottava organisaatioⁱ. Kaski työvalmennus –yksiköt ovat työllistymisen monipalvelukeskuksen osana toimivia tuotannollisia työkeskuksia⁴. Tuotannollinen (aikaisemmin invalidihuoltolain mukainen) työkeskus on vammaisia, vajaakuntoisia (mukaan lukien päihde- tai sosiaalisten ongelmien tai pitkäaikaistyöttömyyden takia vajaakuntoisiksi luokiteltavia) ja muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä tavaroiden ja palveluiden tuotannon avulla työllistämään perustettu yksikköⁱⁱ. Työllistymispalvelukeskus (-projekti) on tuetun työllistymisen hanke, vaikkakaan ei täytä kaikkia tuetun työllistymisen kriteerejäⁱⁱⁱ. Minkään yksikön kohdalla ei voida puhua ainakaan kokonaisuutena työllistävistä sosiaalisista yrityksestä^{iv} (ks. mm. Ylipaavalniemi ym., 2002)

Tässä selvityksessä tarkastellaan ja arvioidaan Honkalampi –säätiön tuottaminen vammaisten, vajaakuntoisten ja muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden (vajaakuntoiset) työllistämisen- / välittömästi työllistymistä avoimille työmarkkinoille tukevien palveluiden toimintaa mm. tilastollisesta (kpl 2) ja julkisen sektorin näkökulmasta suoritettavan kustannus-hyöty –analyysin⁵ (kpl 5) näkökulmasta. Tarkastelun kohteena ovat neljä Kaski työvalmennus –yksikköä (Joensuu, Outokumpu, Kitee ja Ilomantsi), sekä Työllistymispalvelukeskusprojekti, jotka vastaavat valtaosasta säätiön työllistämistoimintaa.

⁴ Kaski työvalmennus Joensuu täyttää jo itsessäänkin paljolti monipalvelukeskuksen kriteerit, mutta tässä monipalvelukeskuksena nähdään Honkalampi -säätiön työllistämistoimintojen kokonaisuus.

⁵ Rahamääräisinä ilmaistujen panoskäytön ja vaikuttavuuden suhteen (tehokkuus) analyysi.

3 TOIMINNAN TARVE - ALUEELLISIA TUNNUSLUKUJA

Honkalampi -säätiö toimii koko Pohjois-Karjalan maakunnan alueella. Pohjois-Karjalan maakunnassa – joka on alueeltaan sama kuin Pohjois-Karjalan TE -keskus - alueella oli reilut 10 700 työkyvyttömyyseläkettä ja n. 300 vammaistukea saavaa henkilöä (31.12.2001). Työttömien työnhakijoiden määrä alueella oli vuoden 2002 lopussa 13 852. Heistä yli vuoden työttömänä olleita pitkäaikaistyöttömiä oli 3 346, vajaakuntoisia työttömiä 1 924 ja nuoria (alle 25-vuotiaita) työttömiä 1 569. Työhallinnon palkkaperusteisten toimien, eli lähinnä työllistämisen ja yhdistelmätukien avulla toteutuneen työllistämisen volyyymi oli 2 114 henkilöä tarkasteluhetkellä 31.12.2002. Työvoimakoulutuksessa oli 1 583 ja työmarkkinatuella tapahtuvassa työharjoittelussa / työelämävalmennuksessa 388 henkilöä vuoden 2002 lopussa. Vuoden 2000 aikana toimeentulotukea saaneita henkilöitä Pohjois-Karjalassa oli reilut 19 000, eli n. 11 prosenttia asukkaista sai toimeentulotukea vuoden aikana. (Taulukko 1)

Honkalampi -säätiön Kaski työvalmennusyksiköiden sijaintikunnissa (Joensuu, Kitee, Outokumpu, Ilomantsi, Rääkkylä) työkyvyttömyyseläkettä sai n. 4 500 henkilöä 31.12.2001. Vammaistukea saavien henkilöiden määrä oli 151. Vuoden 2002 lopussa kyseisissä viidessä kunnassa oli 6 640 työtöntä työnhakijaa, joista pitkäaikaistyöttömiä 1 648, vajaakuntoisia työttömiä 886 ja nuoria työttömiä 941. Palkkaperusteisten toimien volyyymi oli 962 (31.12.2002). (Taulukko 1)

Pohjois-Karjalassa on varmuudella vähintään 15 000 vammaista, vajaakuntoista tai muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevaa henkilöä (pällekkäisyydet, määrittelyongelmat ja tietojen puute haittaavat tarkempien arvioiden tekoa)⁶. Kaski työvalmennus -yksiköiden sijaintikuntien kohdalla puhutaan vähintään 6 500-7 000 henkilön määrästä. Mainittuihin minimiarvioihin sisältyy täysin työkyvyttömiä henkilöitä, jo erityistyöllistämisen (työtoiminta, työsuhteinen työllistäminen mm. Honkalampi -säätiön toimipisteissä) yksiköiden toiminnan piirissä olevia henkilöitä, mutta myös erilaisten tukitoimien avulla avoimille työmarkkinoille tai erityistyöllistämisen yksiköihin enemmän tai vähemmän tuottavaan työhön työllistettävissä olevia henkilöitä. Honkalampi -säätiön tarkasteltavien työllistämisyksiköiden toiminnan volyyymi on käyty läpi kappaleissa 3.1.-3.2.

---

⁶ Pitkäaikaistyöttömien, vajaakuntoisten työttömien ja nuorten työttömien määrät ovat osin päällekkäisiä. Vammaistukea saavat henkilöt voivat olla myös työllistyneenä. Heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä voi mainittujen etuuskien / palveluiden lisäksi olla myös mm. koulutuspalveluiden piirissä. Sosiaalihuoltolain mukaisen työsuhteisen työllistämisen piirissä olevat henkilöt eivät näy lainkaan taulukon 1 luvuissa.

	Joensuu	Ooukumpu	Kitee	Ilo-mantsi	Rääk-kylä	Yht.	Pohjois-Karjala	Koko maa
Asukasluku 31.12.2001 Muutos v. 2001 aikana Väestörekisterikeskus	52 140 +382	8 024 -131	10 302 -110	6 939 -190	3 076 -99	80 481 -148	170 793 -816	5 195 milj. +13 800
Työkyvyttömyyseläkkeet 31.12.2001 ⁷ Eläketurvakeskus (2002)	2 444	627	622	560	245	4 498	10 749	267 908
Vammaistuet 31.12.2001 ⁸ Kela (2002)	105	10	20	11	5	151	303	12 300
Työttömyys ja työhallinnon toimet: tilanne 31.12.2002								
Työnhakijat ⁹	*	*	*	*	*	*	23 810	524 565
Työttömät työnhakijat ¹⁰	4 306	653	768	653	260	6 640	13 852	304 086
Pitkäaikaistyöttömät ¹¹	1 022	131	264	142	89	1 648	3 346	75 705
Vajaakuntoiset työttömät	586	95	129	38	38	886	1 924	41 166 ¹²
Alle 25 v. työttömät ¹³	731	63	74	58	15	941	1 569	35 995
Palkkaperusteiset toimet ¹⁴	576	121	110	127	28	962	2 114	35 340
Työvoimakoulutus	*	*	*	*	*	*	1 583	31 333
Työmarkkinatuen työharjoit- telu / työelämävalmennus	*	*	*	*	*	*	388	8 576
Yhdistelmätuki (TM-tuki) ¹⁵ Pohjois-Karjalan TE-keskus (2002) Työministeriö (2002, a-b)	*	*	*	*	*	*	71	2 341
Toimeentulotukea sai v. 2000 aikana (hlöä) - hlöä/1000 asukasta	6 394 124	1 197 147	801 77	587 82	310 98	9 289 *	19 066 111	454 353 88
Varsinaisen toimeentulotuen määrä keskimäärin (euroa/hlö/kk v. 2000) Lamminpää ym. (2001)	159,9	154,4	135,4	149,2	150,4	*	148,8	170,4
*: Ei tiedossa								

Taulukko 1: Honkalampi -säätiön tuotannollisten työllistämisyksiköiden sijaintikuntien tilastotietoja.

⁷ Sisältäen kuntoutustuet ja yksilölliset varhaiseläkkeet.

⁸ Vammaistuki, korotettu vammaistuki, erityisvammaistuki.

⁹ Sisältää työttömät (ml. lomautetut), lyhennetyllä työviikolla olevat, työssä, työvoiman ulkopuolella ja työttömyyseläkettä saavat työnhakijat.

¹⁰ Lomautetut mukaan lukien.

¹¹ Ilman lomautettuja, yli vuoden työttömänä olleet.

¹² Tilanne 31.12.2001.

¹³ Ilman lomautettuja.

¹⁴ Työllistämistuki, yhdistelmätuki, oppisopimussijoitus, rittijäraha, työllistämistuki työelämävalmennukseen, osa-aikatyöhön työllistetyt.

¹⁵ Työllistyminen yhdistelmätuella, johon liittyy ainoastaan työmarkkinatuki.

4 TARKASTELTAVIEN TYÖLLISTÄMISYKSIKÖIDEN TOIMINTA TILASTOLLISESTI

4.1 Kaski työvalmennusyksiköt

Honkalampi -säätiön Kaski työvalmennus –yksiköiden (Joensuu, Outokumpu, Kitee ja Ilomantsi) toiminnan piirissä oli vähintään¹⁶ 205 vammaista, vajaakuntoista tai muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevaa (kohderyhmään kuuluva) henkilöä 31.12.2001. Heistä 50 henkilöä oli työsuhteisen työllistämistoiminnan piirissä ja kaikkiaan 73 eri kohderyhmille suunnatussa työtoiminnassa. Loput vähintään 82 henkilöä olivat muun kuntouttavan toiminnan, johon kuuluvat mm. kuntouttava työtoiminta, työkokeilut, Kelan työhön valmennus ja työharjoittelut. Työsuhteinen työllistäminen ja työtoiminta edustivat 60 prosenttia ja muu kuntouttava toiminta 40 prosenttia toiminnan työvalmennusyksiköiden toiminnan kokonaisvolyymistä. (Taulukko 2)

Kaski työvalmennus Joensuu erosi selkeästi muista pienemmillä paikkakunnilla toimivista yksiköistä muun muassa työllistämistoiminnan volyymin ja luonteen, sekä liikevaihdon ja henkilöstömäärän perusteella. Joensuun yksikköä voitiin jo tarkasteluvuoden toiminnan perusteella pitää myös yksinään työllistymisen monipalvelukeskuksena (ks. kpl 1). Outokummun, Kiteen ja Ilomantsin yksiköt olivat kooltaan ja toiminnaltaan enemmän tai vähemmän samankaltaisia. Muun kuntouttavan toiminnan merkitys oli vähäinen tai olematon ja yksikkökoko vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden määrällä mitaten oli $\pm$ 20 henkilön tasolla. (Taulukko 2)

Joensuun yksikön kohdalla jo kuntouttava työtoiminta, Kelan työhön valmennus, sekä työkokeilu ja työharjoittelu edustivat 53 prosenttia työllistämistoiminnan volyymistä ja vajaakuntoisia henkilöitä yksikön toiminnan piirissä oli vuoden 2001 lopussa vähintään 137. Tarkastelluista yksiköistä ainoastaan Kaski Joensuu oli tarkasteluvuonna kuntouttavan työtoiminnan ja Kelan työhön valmennuksen palvelun tuottaja, joskin myös Ilomantsin, Kiteen ja Outokummun yksiköillä oli jo sopimukset kuntien kanssa kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä. Toimihenkilöitä ja tukityöntekijöitä tarkasteltujen neljän Kaski työvalmennus yksiköiden palveluksessa oli kaikkiaan 18 (31.12.2001). (Taulukko 2)

Tarkastelluissa Kaski työvalmennus yksiköissä työsuhteessa vuoden 2001 lopussa olleista 50 vajaakuntoisesta henkilöstä 44 prosentilla pääasiallinen vajaakuntoisuuden syy oli ns. muu syy (päihdeongelma, sosiaalinen syy, sis. myös muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat, ks. taulukko 6)¹⁷. Ilman työllistämistukia tapahtuvan sosiaalihuoltolain mukaisen työsuhteisen työllistämisen kohdalla osuus oli luonnollisempi alhaisempi (12%). Työtoiminnan piirissä olleiden kohdalla merkittävin vajaakuntoisuuden syy oli mielenterveysongelma 53 prosentin osuudella. Tarkasteltaessa työsuhteista – ja työtoimintaa yhdessä (123 henkilöä), havaitaan mielenterveysongelman ja muun syyn olleen merkittävimmät vajaakuntoisuuden syyt – jompikumpi arvioitiin pääasialliseksi vajaakuntoisuuden syyksi 63 prosentin kohdalla. Taulukossa 3 on vastaava tarkastelu Joensuun yksikön kohdalla. Vajaakuntoisuuden syy jakaumat perustuvat työllistämisyksiköiden henkilökunnan arvioihin / näkemyksiin merkittävimmistä työllistymisen esteenä olevista syistä. Taustalla on luonnollisesti diagnosoituja vammoja / sairauksia, mutta ei kaikkien henkilöiden kohdalla. Todellisuudessa syitä voi olla useita ja tähän liittyen mahdollisesti diagnosoitu vamma / sairaus ei työllistämisyksikön henkilökunnan mielestä ole välttämättä ollut työllistymisen näkökulmasta merkittävin vajaakuntoisuuden syy. (Taulukot 3 ja 4)

Toimintakykyyn ja työllistymiseen / työkykyyn liittyvien ongelmien voidaan karkeasti jaotella taulukossa 5 esitetyllä tavalla. Diagnosoidun vakavan ja pitkäaikaisen / pysyvän vamman / sairauden kohdalla toimintakykyvaikutus on aina olemassa, mutta vaikutusta

¹⁶ Muun kuntouttavan toiminnan kaikkien palveluiden osalta henkilömääriä tarkasteluhetkellä ei ollut käytettävissä.

¹⁷ Vertailun vuoksi: tuotannollisten työllistämisyksiköiden (monipalvelukeskukset, työllistävät sosiaaliset yritykset, tuotannolliset työkeskukset) työsuhteisten vajaakuntoisten työntekijöiden kohdalla pääasiallisten vajaakuntoisuuden syiden arvioitu jakauma oli (31.12.2001) seuraava: kehitysvamma 6%, mielenterveysongelma 16%, tukielinvamma 11%, aistivamma 7%, muu sairaus 12% ja muu syy 48%. (Ylipaavalniemi, 2003)

työllistymiseen / työkykyyn ei välttämättä ole – tietyissä työtehtävissä tietystä vammasta / sairaudesta ei (mahdollisesti tarvittavien tukitoimien ja lääkityksen myötävaikutuksella) ole haittaa. Muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevien – esimerkiksi heikon koulutuksen ja / tai vähäisen työkokemuksen omaavien – henkilöiden kohdalla toimintakykyvaikutusta ei ole, mutta työkykyvaikutus on aina olemassa – muutenhan henkilö ei olisikaan heikossa työmarkkina-asemassa.

	Vammaisten / vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden määrä 31.12.2001 (henkilöä)									
	Joensuu		Outokumpu		Kitee		Ilomantsi		Yhteensä	
		%		%		%		%		%
Työsuhteinen työllistäminen	26	19	9	39	8	31	7	36	50	24
<i>Sosiaalihuoltolain mukainen</i>										
<i>työsuhteinen työllistäminen¹⁸</i>	13		6		5		1		25	
<i>Työllistämistukien avulla</i>	13		3		3		6		25	
Työtoiminta (työosuusraha)	39	28	14	61	14	54	6	32	73	36
<i>Mielenterveyskuntoutujien</i>	-		14		14		-		28	
<i>Kehitysvammaisten</i>	-		-		-		-		-	
<i>Sosiaalihuollon</i>	39		-		-		6		45	
Muu kuntouttava toiminta	72	53	+	0	4	15	6	32	82	40
<i>Kuntouttava työtoiminta</i>	5		-		-		-		5	
<i>Työhön valmennus (Kela)</i>	16		-		-		-		16	
<i>Työkokeilut</i>	yht.		+		3		-		yht.	
<i>Työharjoittelu (työhallinto)</i>	51 ¹⁹		-		-		2		56	
<i>Muut toiminnot / palvelut²⁰</i>	* ²¹		+ ²²		1 ²³		4 ²⁴		5	
Yhteensä	137	100	23	100	26	100	19	100	205	100
* : Ei tiedossa - : Toimintoa / palvelua ei olemassa v. 2001 + : Toiminto / palvelu olemassa v. 2001, mutta sen piirissä ei ollut henkilöitä 31.12.2001										

Taulukko 2: Honkalampi -säätiön Kaski työvalmennusyksiköiden (Joensuu, Outokumpu, Kitee, Ilomantsi) toiminnan volyyymi 31.12.2001.

¹⁸ Ei työllistämistukia, entinen suojatyö.

¹⁹ Työkokeilu ja työharjoittelu (työhallinto) yhteensä 51 henkilöä (31.12.2001).

²⁰ Kurssit, työkuoron arvioinnit, kuntien työvalmennus, työhallinnon työvalmennus, yhdyskuntapalvelu...

²¹ Lukuisia muita toimintoja / palveluita, kuten kurssit, työkuoron arvioinnit, työvalmennus - vuoden 2001 aikana toiminnoissa mukana n. 150 henkilöä.

²² Marginaalinen määrä (yhdyskuntapalvelu, siviilipalvelu).

²³ Marginaalinen määrä (oppilasharjoittelu).

²⁴ Paluumuuttajien työharjoittelu.

	Vajaakuntoisten työntekijöiden pääasiallinen vajaakuntoisuuden syy (31.12.2001) (henkilöä, 1 syy / hlö)						
	Kehitysvamma	Mielen-terveys-ongelma	Tukielin-vamma	Aisti-vamma	Muu sairaus	Muu syy ²⁵	Yht.
Työsuhteinen työllistäminen	1	4	7	2	4	8	26
<i>Sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen²⁶</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>6</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>13</i>
<i>Työllistämistukien avulla</i>	<i>0</i>	<i>2</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>2</i>	<i>8</i>	<i>13</i>
Työtoiminta (työosuusraha)	8	12	0	2	11	6	39
<i>Mielen-terveyskuntoutujien</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Kehitysvammaisten</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Sosiaalihuollon</i>	<i>8</i>	<i>12</i>	<i>0</i>	<i>2</i>	<i>11</i>	<i>6</i>	<i>39</i>
Yhteensä	9	16	7	4	15	14	65

Taulukko 3: Honkalampi -säätiön Kaski työvalmennus Joensuu yksikön työsuhteessa ja työtoiminnassa olevien vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden pääasialliset vajaakuntoisuuden syyt 31.12.2001.

	Vajaakuntoisten työntekijöiden pääasiallinen vajaakuntoisuuden syy (31.12.2001) (henkilöä, 1 syy/hlö)						
	Kehitysvamma	Mielen-terveys-ongelma	Tukielin-vamma	Aisti-vamma	Muu sairaus	Muu syy ²⁷	Yht.
Työsuhteinen työllistäminen	1	7	8	4	8	22	50
<i>Sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen²⁸</i>	<i>1</i>	<i>5</i>	<i>7</i>	<i>3</i>	<i>6</i>	<i>3</i>	<i>25</i>
<i>Työllistämistukien avulla</i>	<i>0</i>	<i>2</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>19</i>	<i>25</i>
Työtoiminta (työosuusraha)	9	39	1	2	12	10	73
<i>Mielen-terveyskuntoutujien</i>	<i>1</i>	<i>23</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>4</i>	<i>28</i>
<i>Kehitysvammaisten</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Sosiaalihuollon</i>	<i>8</i>	<i>16</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>12</i>	<i>6</i>	<i>45</i>
Yhteensä	10	46	9	6	20	32	123

Taulukko 4: Honkalampi -säätiön Kaski työvalmennusyksiköiden (Joensuu, Outokumpu, Kitee, Ilomantsi) työsuhteessa ja työtoiminnassa olevien vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden pääasialliset vajaakuntoisuuden syyt 31.12.2001.

²⁵ Päihdeongelma, sosiaalinen syy, pitkäaikaistyöttömyys yms. Sisältää myös ryhmän ”muuten heikko työmarkkina-asema” (ks. taulukko 5).

²⁶ Ei työllistämistukia, entinen suojatyö.

²⁷ Päihdeongelma, sosiaalinen syy, pitkäaikaistyöttömyys yms. Sisältää myös ryhmän ”muuten heikko työmarkkina-asema” (ks. taulukko 5).

²⁸ Ei työllistämistukia, entinen suojatyö.

	Diagnoosi	Vaikutus toimintakykyyn	Vaikutus työllistymiseen / työkykyyn	Ryhmän koostumus
Vamma / sairaus (A)	Kyllä	Kyllä	Kyllä...Ei	Kehitysvammaisia, mielenterveyskuntoutujia, aistivammaisia, tukielinvammoista kärsiviä...
Päihdeongelma, sosiaalinen syy (B)	Kyllä / Ei	Kyllä...Ei	Kyllä	Päihdeongelmien, sosiaalisten yms. syiden takia (työllistymisen / työkyvyn) näkökulmasta vajaakuntoiseksi luokiteltavia
Muuten heikko työmarkkina-asema (C)	Ei	Ei	Kyllä	Maahanmuuttajia, vanhentuneen / puutteellisen / ”väärän” koulutuksen vähäisen työkokemuksen omaavia...
<p>A: vammaisia, A+B: vajaakuntoisia, A+B+C: heikossa työmarkkina-asemassa olevia Vamma / sairaus tarkoittaa vakavaa, toimintakykyä selkeästi heikentävää pitkäaikaista tai pysyvää vammaa / sairautta. Työllistymisellä / työkyvyllä tarkoitetaan mahdollisuuksia työllistyä, selvitä työssä ja säilyttää työ halutussa ammatissa ja työtehtävässä (motivaatiotekijät sivuuttaen).</p>				

Taulukko 5: Toimintakykyyn ja työllistymiseen / työkykyyn liittyvien ongelmien karkea jaottelu.

4.2 Työllistymispalvelukeskus –projekti

Honkalampi -säätiön Työllistymispalvelukeskus –projekti on pääosin Raha-automaattiyhdistyksen rahoituksella vuosina 2000-2004 toteutettava tuetun työllistymisen mallia alueellisesti kehittävä ja soveltava projekti. Projektin tavoitteena on vakiinnuttaa sitä edeltäneen Työtiet –projektin aikana luotu ”alueellinen työllistymispalvelumalli syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden työllistymisen edistämiseksi”. Projekti toimii Joensuun, Kontiolahden, Liperin, Pyhäselän ja Kiihtelysvaaran kunnissa, eli Enoa lukuun ottamatta kaikissa Joensuun seutukunnan kunnissa.

Projektin kohderyhmään kuuluvat syrjäytyneet tai syrjäytymisuhan alla olevat henkilöt, jotka ovat työttömiä työnhakijoita, pitkäaikaistyöttömiä ja ”vaikeimmin työllistyviä” henkilöitä (oikeus työhallinnon palvelukokonaisuuteen). Asiakkaat ovat moniongelmaisia, joilla työttömyys on ainoastaan eräs ongelma. Kuntien sosiaalitoimi ja työvoimahallinto -valitsevat ja ohjaavat yhteistyössä asiakkaat projektiin. Valinnan taustalla on oma motivaatio ja työllistymishalukkuus avoimille työmarkkinoille.

Työllistymispalvelukeskus –projekti tukee asiakkaitaan laatimalla heille urasuunnitelman ja auttamalla aktiivisesti ja kokonaisvaltaisesti heitä sen toteuttamisessa. Projektin toimintatapa voidaan luonnehtia ”palveluohjausjärjestelmäksi”. Urasuunnitelmien yksilölliset tavoitteet liittyvät työllistymiseen, mutta myös koulutukseen ja muuten aktivoitumiseen. Projektin toiminta poikkeaa tuetun työllistymisen menetelmään yleisesti liitetystä piirteistä lähinnä työvalmentajan kautta työpaikoilla tapahtuvan jatkuvan tuen puuttumisen kautta. Tästä huolimatta projektia voidaan määritellä hieman laivemmalla tulkittuna tuetun työllistymisen hankkeena.

Työllistymispalvelukeskus –projektissa oli kahden vuoden tarkasteluperiodin 1.4.2000-31.3.2002 aikana kaikkiaan 94 asiakasta joko toimenpiteissä tai vähintään toimenpiteiden (tuettu työllistymisen prosessin) suunnitteluvaiheessa. Projektin asiakkaista 54 prosentilla pääasiallinen vajaakuntoisuuden syy projektissa aloitettaessa oli ns. muu syy (päihdeongelma, sosiaalinen syy, sis. myös muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat, ks. taulukko 5). Muu syy ja mielenterveysongelma (39%) olivat pääasiallinen vajaakuntoisuuden syy valtaosalla (89%) kaikista asiakkaista. Kohderyhmä on työllistymismahdollisuuksia heikentävien syiden

näkökulmasta selkeästi erilainen kuin Kaski työvalmennusyksiköissä, joissa mainittujen kahden ryhmän osuus oli v. 2001 lopussa 63 prosenttia (taulukko 4). (Taulukko 6)

Tuettuun työllistymiseen tähtäävän prosessin valmisteluvaiheen työkuukausia työllistymispalvelukeskus –projektin asiakkailta toteutui kaikkiaan 439,5 kuukautta tarkasteluperiodilla 4/2000-3/2002. Valmisteluvaiheen toimintamuodoista merkittävimpiä olivat työkokeilu ja työharjoittelu / työelämävalmennus. Tuetun työllistymisen vaiheen työkuukausia toteutui vastaavana aikana kaikkiaan 182 kuukautta, joista 174 kuukautta työllistämisen tai yhdistelmätuen avulla. Viimeistään tuetun työllistymisen vaiheessa työllistyneet ovat työsuhteessa saaden palkkaa. Tuetun työllistymisen prosessin volyyymi tarkasteluperiodilla oli keskimääräinen 26 henkilöä, eli valmistelu- ja tuetun työllistymisen vaiheissa – siis aktiivitoimenpiteissä - oli keskimäärin 26 henkilöä. Lisäksi asiakkaita oli samanaikaisesti tuetun työllistymisen suunnitteluvaiheessa. (Taulukko 7)

Pääasiallinen vajaakuntoisuuden syy projektissa aloitusvaiheessa (hlöä, 1 syy/hlö)						Asiakkaita yhteensä ajalla 1.4.2000-31.3.2002 (hlöä)	Ikäjakauma: hlöä 31.3.2002		
							%		
Kehitysvamma	Mielen-terveys-ongelma	Tukielin-vamma	Aisti-vamma	Muu sairaus	Muu syy ²⁹	%	Alle 25 -vuotiaita	25-45 -vuotiaita	Yli 45 -vuotiaita
0	33	10	0	0	51	94	5	71	18
0	35	11	0	0	54	100	5	76	19

Taulukko 6: Työllistymispalvelukeskus –projektin vajaakuntoiset asiakkaat tarkasteluperiodilla 1.4.2000-31.3.2002.

	Toteutuneet työkuukaudet tarkasteluperiodilla 4/2000-3/2002
Valmisteluvaihe	439,5
<i>Työkokeilu</i>	121,5
<i>Työharjoittelu / työelämävalmennus</i>	160,5
<i>Työtoiminta</i>	7,5
<i>Kuntouttava työtoiminta</i>	7
<i>Muu toiminta</i>	143
<i>(Kurssit, päihdekuntoutus)</i>	
Tuetun työllistymisen vaihe	182
<i>Työllistämistukien (työllistämistuki, yhdistelmätuki) avulla</i>	174
<i>Ilman työllistämistukia</i>	8
Yhteensä	621,5

Taulukko 7: Työllistämispalvelukeskus –projektin asiakkaiden toteutuneet (tuetun työllistymisen ja sen valmisteluvaiheen) työkuukaudet tarkasteluperiodilla 1.4.2000-31.3.2002.

²⁹ Päihdeongelma, sosiaalinen syy, pitkäaikaistyöttömyys yms. Sisältää myös ryhmän ”muuten heikko työmarkkina-asema” (ks. taulukko 5).

5 ERITYISTYÖLLISTÄMISEN HYÖDYT

Vammaisia, vajaakuntoisia tai muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä (vajaakuntoiset) työllistävät ja / tai heidän työllistymistään edistävät yksiköt tuottavat työllistämispalveluita, kuten työsuhteinen työllistäminen (työllistämistukien avulla, ilman työllistämistukia: entinen suojatyo), työtoiminta, sekä muu kuntouttava ja työllistymismahdollisuuksia edistävä toiminta (työkokeilut, työhön valmennus, työharjoittelu...). Työllistämisyksikön ja sen tietyn palvelun / toiminnon saama julkinen rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalvelun osto) on julkinen (kuntien, työhallinnon, Kelan, RAY:n, ESR:n jne.) investointi, jolle odotetaan – ja on niukkojen resurssien maailmassa oikein odottaa - saavan riittävästi vastinetta eri tasoille (yksilö, julkinen sektori jne.) kohdistuvan vaikuttavuuden kautta.

Työllistämisyksikön harjoittamaan tuotannolliseen toimintaan kohdistuva julkinen tuki (suora tuki tai tuotannolliseen toimintaan osallistuviin vajaakuntoisiin työntekijöihin kohdistettu rahoitus) on korvaus vajaakuntoisella työvoimalla operoimisen aiheuttamista ”lisäkustannuksista” verrattuna siihen, että vastaava tuotanto olisi tuotettu ei-vajaakuntoista työvoimaa käyttäen. Lisäkustannuksia aiheutuu mm. vajaakuntoisten alhaisemmasta työn tuottavuudesta, heidän tarvitsemistaan ylimääräisistä tukitoimista mm. työn organisoinnissa, työtehtävien sopeuttamisessa ja työn opettelussa / harjoittelussa, sekä koko työllistymisen ajan relevantista tavoitteesta työllistyä avoimille työmarkkinoille³⁰.

Työllistämisyksikön saamaa julkista rahoitusta (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) voidaan tarkastella brutto ja / tai nettomääräisenä. Nettomääräisessä tarkastelussa arviot toiminnasta palautuvien verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen (tai osa niistä) vähennetään bruttomääräisestä rahoituksesta, eli arvioidaan työllistämisyksikön saaman todellisen rahoituksen määrä. Brutto- tai arvioidulla nettomääräisellä rahoituksella työllistämisyksikkö aikaansaa tietyt tuotokset (eli suoritteet, kuten työpäivät ja työkokeilujaksot), joilla saavutetaan tietty vaikuttavuus. Vaikuttavuutta realisoituu yksilö- (työllistynyt henkilö), julkisen sektorin, yritys / yhteisö ja kansantalouden tasoilla (taulukko 8). Esimerkiksi työllistyneiden vajaakuntoisten näkökulmasta (yksilötaso) erityistyöllistämisen vaikuttavuus näkyy mm. nousevien nettotulojen, parantuvan elämisen laadun ja avoimille työmarkkinoille työllistymisen kautta. Julkisen sektorin tasolla vaikuttavuus näkyy mm. työllistyneiden vajaakuntoisten vähentyvän sosiaaliturvan etuuksien, sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden käytön kautta.

Mikäli julkisen sektorin näkökulmasta arvioitua työllistämisyksiköiden toiminnan vaikuttavuutta tarkastellaan rahamääräisenä (hyödyt), kyse on ns. vaihtoehtoiskustannuksen – eli julkisten säästöjen – arvioinnista ja niitä kustannuksiin verrattaessa kustannus-hyöty – analyysistä³¹. Vaihtoehtoiskustannukset voidaan jakaa niiden kohdistumisen perusteella mm. toimeentulon (sosiaaliturva), sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäkäytön vaihtoehtoiskustannukseen. Julkiset säästöt voivat kohdistua vajaakuntoisten henkilöiden työllistämisyksikön toiminnan piirissä oloaikaan (tietyllä tarkasteluperiodilla) tai olla ns. pidemmän aikavälin hyötyjä kohdistuen aikaan jolloin henkilöt eivät enää ole työllistämisyksikön toiminnan piirissä (tarkasteluperiodilla tai sen jälkeen). Huomioitavia tai ainakin mielessä pidettäviä tekijöitä ovat lisäksi kerrannaisvaikutukset, sekä hyötyjä pienentävät ns. vuototekijät^v. Työllistämisyksiköiden toiminnan vaikuttavuuden arviointi on käytännössä vaikeaa ja rahamääräiseksi muutettuna vielä hankalampaa – mutta välttämätöntä. Verrattaessa työllistämisyksikön saamaa brutto- tai nettomääräistä julkista rahoitusta arvioitujen julkisten hyötyjen rahamääräiseen tasoon saadaan arvioita toiminnan puhtaasta taloudellista kannattavuudesta – mikä ei tietenkään saa olla ainoa näkökulma, eikä valintojen taustainformaatio. (Taulukko 9)

³⁰ = käytännössä pyrkimys työllistää parhaat työntekijät muualle...

³¹ Mikäli julkinen rahoitus on huomioidaan nettomääräisenä, on myös hyödyt (ja vuodot) arvioitava nettomääräisenä.

Honkalampi -säätiön työllistämisyksiköiden kustannushyöty –analyysissä (kpl 5) on huomioitu taulukon 9 kohtien A1-A3 tekijät, joiden arvioituun määrään on verrattu yksiköiden saamaa julkista brutto- ja nettomääräistä julkista rahoitusta. Teoriassa relevanteista tekijöistä tarkastelun ulkopuolelle on jätetty mm. pidemmän aikavälin hyödyt (B ja C), sekä vuodot (E).

Työllistämisyksikön tai sen tietyn palvelun / toimenpiteen (tuotosten) potentiaalisia vaikuttavuustekijöitä eri näkökulmista			
Yksilö (vajaakuntoiset henkilöt)	Julkinen sektori ja sen toimijat (kunta- ja valtiosektori)	Yritys / yhteisö (ei työllistämisyksikkö)	Kansantalous
<p>Vajaakuntoisten työntekijöiden nettotulot nousevat (ml. ansiosidonnaisen sosiaaliturvan kertyminen).</p> <p>Vajaakuntoisten työntekijöiden elämisen laatu ja hallinta parantuvat (näkyä julkisen sektorin tasolla palvelusäästöinä).</p> <p>Avoimille työmarkkinoille työllistymiset.</p> <p>Siirtymiset vähemmän intensiivisten erityistyöllistämisen keinojen piiriin, koulutukseen jne.</p>	<p>Työllistämisyksikön toiminnan ansiosta realisoitunut, toiminnassa tarkasteluperiodilla mukana oleviin vajaakuntoisiin henkilöihin liittyvä</p> <ul style="list-style-type: none"> - muiden työllistymismenetelmien - sosiaaliturvan etuuksien - sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden - muiden julkisesti rahoitettujen palveluiden <p>vähentävä käyttö (-tarve)</p> <p>Kerrannaisvaikutukset</p> <p>Tarkasteluperiodiin kohdistuvat pidemmän aikavälin vaikutukset – esimerkiksi työllistymiset avoimille työmarkkinoille (pois työllistämisyksikön toiminnan piiristä) ja niihin liittyvät verotulojen lisäykset ja julkiset säästöt.</p>	<p>Yritys / yhteisö palkkaa motivoituneita vajaakuntoisia henkilöitä työpanoksen ja korvauksen ollessa oikeassa suhteessa.</p> <p>Yritysten / yhteisöjen ”tekemättömät” työt saavat tekijöitä.</p>	<p>Jokaisen työhaluisen ja (vähänkin) työkykyisen henkilön osallistuminen tuotantoon kasvattaa kansantalouden kokonaistuotosta ja –tuloja.</p> <p>Kerrannaisvaikutukset</p>
<p>Vaikutavuustulokset ovat kokonaan tai tietyltä osin työllistämisyksikön tai sen tietyn palvelun / toimenpiteen ansiota ja niiden taustalla on työllistämisyksikön saama julkinen rahoitus (investointi).</p>			

Taulukko 8: Työllistämisyksiköiden toiminnan potentiaalisia vaikuttavuustekijöitä.

Hyötyjen ajallinen kohdistuminen	Hyötyjen kuvaus	
(A) Aika, jona henkilöt työllistämisyksikössä tarkasteluperiodilla	Julkiset säästöt (vaihtoehtokustannus)	(A1) Muiden työllistymisen menetelmien vähentyvän käytön myötä (työllistymisen vaihtoehtokustannus)
		(A2) Sosiaaliturvan etuuksien vähentyvän käytön myötä (toimeentulon vaihtoehtokustannus)
		(A3) Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden vähentyvän käytön myötä (sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäkäytön vaihtoehtokustannus)
		(A4) Muiden kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden vähentyvän käytön myötä (sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäkäytön vaihtoehtokustannus)
(B) Aika, jona työllistämisyksikössä tarkasteluperiodilla olleet henkilöt ovat työllistämisyksikön ulkopuolella tarkasteluperiodilla	Julkiset säästöt (vaihtoehtokustannus)	Kohdat (A1-A4)
(C) Aika, jona työllistämisyksikössä tarkasteluperiodilla olleet henkilöt ovat työllistämisyksikön ulkopuolella tarkasteluperiodin jälkeen	Julkiset säästöt (vaihtoehtokustannus)	Kohdat (A1-A4)
(D) Tarkasteluperiodilla	Kerrannaisvaikutukset	
(E) Tarkasteluperiodilla	Vuodot ("negatiivinen" vaikuttavuus) – ks. loppuviite ^v .	
B ja C ovat pidemmän aikavälin hyötyjä.		

Taulukko 9: Työllistämisyksikön ja / tai sen tietyn palvelun vaikuttavuus (-tekijät) rahamääräisenä.

6 HONKALAMPI -SÄÄTIÖN TYÖLLISTÄMISYKSIKÖIDEN KUSTANNUS-HYÖTY -ANALYYSI

6.1 Käytännön toteutus

Honkalampi -säätiön ylläpitämien työllistämisyksiköiden kustannus-hyöty –analyysien kohteina olivat neljä Kaski työvalmennusyksikköä (Joensuu, Outokumpu, Kitee ja Ilomantsi), sekä RAY:n rahoittama, tuetun työllistymisen menetelmää soveltava Työllistymispalvelukeskus -projekti. Muista poikkeavaa Kaski Joensuu yksikköä tarkasteltiin lisäksi muista erillään. Tarkasteluperiodi oli vuosi 2001 (Kaski työvalmennusyksiköt) ja 1.4.2000-31.3.2002 (Työllistymispalvelukeskus –projekti). Tarkastelunäkökulma oli julkinen sektori kokonaisuutena ja jaettuna kunta- ja valtiosektoriin. Valtiosektoriin laskettiin sisältyväksi mm. Kela, työhallinto, Raha-automaattiyhdistys, Euroopan sosiaalirahasto ja sosiaalivakuutusrahastot. Julkisen sektorin taso tarkoittaa julkista sektoria laajimmillaan ymmärrettyinä.

Kustannus-hyöty –analyysin perustulosten laskennassa huomioitiin seuraavat tekijät: työllistämisyksiköiden saama julkinen rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) brutto- ja nettomääräisenä, sekä arviot toiminnan ansiosta saavutettujen julkisten säästöjen määrästä työllistämisyksiköiden vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden kohdalla tarkasteluperiodilla (taulukossa 9 kohdat A1-A3). Nettomääräisessä analyysissä julkiset säästöt arvioitiin luonnollisesti nettomääräisinä. Julkisten säästöjen määrää arvioitiin muiden työllistymisen vaihtoehtojen, sosiaaliturvan etuuksien, sekä (tärkeimmiksi arvioitujen) sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kohdalla – eli arvioitiin työllistymisen, toimeentulon, sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäkäytön vaihtoehtokustannukset. Kokonaan tarkastelun ulkopuolelle jätettiin ns. pidemmän aikavälin hyödyt, sekä vuodot. Myöskään kerrannaisvaikutuksia ei huomioitu, kuten ei myöskään mahdollisia julkisia säästöjä muiden kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kohdalla. Tarkastelun ulkopuolelle jättämisen taustalla ovat niiden arvioinnin hankaluus, (pidemmän aikavälin hyötyjen kohdalla) aineiston puuttuminen ja oletettavasti marginaalinen merkitys (esimerkiksi kerrannaisvaikutusten kohdalla).

Kustannus-hyöty –analyysit perustuvat yksiköiden antamiin tietoihin ja arvioihin muun muassa rahoituksesta, henkilömääristä toiminnoittain, vajaakuntoisuuden syistä, sekä maksetuista palkoista lakisääteisine sosiaalivakuutusmaksuineen ja työosuusrahoista.

Työllistämisyksiköiden henkilöstölle kohdistuneista vastuista tämän tutkimuksen toteuttamisessa ehdottomasti tärkein ja suuritöisin oli toiminnan piirissä tarkasteluperiodilla olleiden vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden vaihtoehtoisten elämäntilanteiden arvioinnit. Mikä heidän elämäntilanteensa olisi ollut mikäli he eivät olisi olleet tarkasteltavan työllistämisyksikön toiminnan piirissä? Arviot on suoritettu lähtökohtaisesti kaikkien yksiköiden vajaakuntoisten henkilöiden kohdalla, ainoastaan suurten henkilömäärien kohdalla arviointi suoritettiin edustavaa otosta käyttäen, jotta välttyttäisiin kohtuuttomalta työmäärältä. Kaikkien yksiköiden kohdalla käytettiin samaa työllistymisen, sekä sosiaali- ja terveydenhuollon lisäkäytön relevanttien vaihtoehtojen joukkoa. Vaihtoehtojen joukko löytyy esimerkiksi tulosten yhteydestä (taulukot 14 ja 16-17). Työllistämisyksiköiden henkilöstölle tutkimusprosessin läpikäynti oli kova urakka, josta viivästyksistä huolimatta selvittiin kunnialla.

6.2 Kaski työvalmennus yksiköiden kustannus-hyöty –analyysi

6.2.1 Toiminnan rahoitus

Honkalampi -säätiön Kaski työvalmennusyksiköistä tässä tarkastellut Joensuu, Outokumpu, Kitee ja Iiomantsi saivat julkista rahoitusta vajaat 1,28 miljoonaa euroa vuonna 2001. Tästä valtiosektorin osuus oli 0,46 milj. euroa. Loput 0,81 milj. euroa olivat kuntien³² rahoitusta.

Työllistämispalveluiden myynnin lisäksi yksiköt saivat liiketoiminnan tuloja yhteensä 1,17 miljoonaa euroa (2001)³³. Tarkasteltujen Kaski työvalmennusyksiköiden kokonaisrahoitus (tulovirta) oli näin 2,45 milj. euroa vuonna 2001³⁴. Liiketoiminnan tulojen osuus tuloista oli 48 prosenttia. Loput 52 prosenttia olivat tuloja työllistämispalveluiden myynnistä julkisen sektorin toimijoille ja ne jakaantuivat kunta- ja valtiosektorin välillä osuuksin 33 ja 19 prosenttia. Yksiköiden harjoittaman työllistämistoiminnan luonne (toimintamuodot, tavoitteet jne.) vaikuttivat luonnollisesti rahoitusjakaumaan. Liiketoiminnan tulojen osuus kokonaisrahoituksesta oli suurin Outokummusta – peräti 71 prosenttia, vaikka yksikkö harjoittaa myös mielenterveyskuntoutujien työtoimintaa. (Taulukko 10, Kuvio 1)

Kaski Työvalmennus Joensuun kohdalla muun kuntouttavan toiminnan merkitys oli muita Kaskin yksiköitä selvästi suurempi. Tämä näkyy myös rahoitusjakaumassa: liiketoiminnan tulojen osuus rahoituksesta oli Joensuun kohdalla vain 38 prosenttia ja valtiosektorin rahoitusosuus huomattava sekä absoluuttisesti (lähes 300 000 euroa) ja suhteellisesti (28% kokonais- ja 46% julkisesta rahoituksesta). Joensuu oli yksiköistä ainoa, jossa tuotettiin vuonna 2001 kuntouttavan työtoiminnan ja Kelan työhön valmennuksen palveluita. Se oli myös ainoa, joka tarkasteluvuonna sai tuloja muuhun kuntouttavaan toimintaan luettavista palveluista. (Taulukot 10-12)

	Toiminnan rahoitus vuonna 2001 (1000 euroa)									
	Joensuu		Outokumpu		Kitee		Iiomantsi		Yhteensä	
		%		%		%		%		%
Liiketoiminnan tulot	388,8	38	471,1	71	242,8	59	67,5	20	1 170,2	48
Julkinen rahoitus yhteensä (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot)	639,7	62	195,9	29	166,2	41	274,3	80	1 276,1	52
Erittely taulukoissa 11-12										
<i>Josta kuntasektorin rahoitus</i>	<i>348,2</i>	<i>34</i>	<i>132,0</i>	<i>20</i>	<i>146,9</i>	<i>36</i>	<i>184,9</i>	<i>54</i>	<i>812,0</i>	<i>33</i>
<i>Josta valtiosektorin rahoitus</i>	<i>291,5</i>	<i>28</i>	<i>63,9</i>	<i>9</i>	<i>19,3</i>	<i>5</i>	<i>89,4</i>	<i>26</i>	<i>464,1</i>	<i>19</i>
Yhteensä	1 028,5	100	667,0	100	409,0	100	341,8	100	2 446,3	100
Luvut eivät kuvaa yksiköiden tulovirtaa aivan kokonaan: tiettyjä kategorioihin ”sopimattomia” tuloeria on joidenkin yksiköiden kohdalla jätetty mainitsematta. Näiden tekijöiden, kuten satunnaiset koulutus- ja matkakorvaukset ja vuokratulot, merkitys on marginaalinen.										

Taulukko 10: Honkalampi -säätiön Kaski työvalmennusyksiköiden (Joensuu, Outokumpu, Kitee, Iiomantsi) toiminnan rahoitus: liiketoiminnan tulot ja julkinen rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) vuonna 2001.

³² Kuntasektoria ei ole erikseen jaoteltu kunnittain.

³³ Liiketoiminnan tuloista osa voi olla peräisin myös julkisen sektorin toimijoilta.

³⁴ Tiettyjä em. kategorioihin sopimattomia eräitä puuttuu tarkastelusta, luku ei kuvaa tulovirtaa aivan täydellisesti.

	Julkinen rahoitus vuonna 2001: tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot (1000 euroa)		
	Kunta- sektori ³⁵	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
(a) Sosiaalihuoltolain mukaiseen työsuhteiseen työllistämiseen kohdistunut rahoitus ³⁶	121,5	-	121,5
(b) Työllistämistuet (työllistämistuki, yhdistelmätki)	-	148,9	148,9
(c) Kehitysvammaisten työtoimintaan kohdistunut rahoitus	-	-	-
(d) Mielenterveyskuntoutujien työtoimintaan kohdistunut rahoitus	-	-	-
(e) Sosiaalihuollon työtoimintaan kohdistunut. rahoitus	224,9	-	224,9
(f) Kuntouttavaan työtoimintaan kohdistunut rahoitus	1,8	-	1,8
(g) Nostetut Raha-automaattiyhdistyksen avustukset	-	-	-
(h) Käytetty ESR -projektirahoitus (sis. kansallisen osuuden)	-	-	-
(i) Korvaukset Kelan työhön valmennuksen järjestämisestä	-	73,8	73,8
(j) Muu rahoitus / palveluostot ³⁷	-	68,7 ³⁸	68,7
(k) Muu (ei rahamääräinen) tuki	-	-	-
(a+...+k) Toiminnan julkinen bruttohinta (julkinen kustannus)	348,2	291,5	639,7
	%	54	46
			100

Taulukko 11: Honkalampi -säätiön Kaski työvalmennus Joensuu yksikön julkinen rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) vuonna 2001.

³⁵ "Kuntasektori" sisältää myös kuntayhtymälle tapahtuneen työllistämispalveluiden myynnin.

³⁶ Ilman työllistämistukia, aikaisemmin suojatyö.

³⁷ Kuten työkokeilu-, työvalmennus-, työkunnan arviointi yms. korvaukset, korvaukset kurssien / koulutuksen järjestämisestä, työllistämisyksikköön tai sen tiettyyn palveluun (-hin) kohdistunut kertasummana saatu julkinen rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden osto), julkinen tuki työllistämisyksikön investointeihin: toiminnan / toiminnon aloitus / laajennus, korvausinvestoinnit...

³⁸ Koulutus- ja kurssitulot n. 42 000 euroa, korvaukset työkunnan tutkimuksista yms. n. 26 700 euroa.

	Julkinen rahoitus vuonna 2001: tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot (1000 euroa)		
	Kunta- sektori ³⁹	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
(a) Sosiaalihuoltolain mukaiseen työsuhteiseen työllistämiseen kohdistunut rahoitus ⁴⁰	259,0 (4)	-	259,0 (4)
(b) Työllistämistuet (työllistämistuki, yhdistelmätuki)	121,9 ⁴¹ (2)	321,5 (4)	443,4 (4)
(c) Kehitysvammaisten työtoimintaan kohdistunut rahoitus	-	-	-
(d) Mielenterveyskuntoutujien työtoimintaan kohdistunut rahoitus	146,4 (2)	-	146,4 (2)
(e) Sosiaalihuollon työtoimintaan kohdistunut rahoitus	282,9 (2)	-	282,9 (2)
(f) Kuntouttavaan työtoimintaan kohdistunut rahoitus	1,8 (1)	-	1,8 (1)
(g) Nostetut Raha-automaattiyhdistyksen avustukset	-	-	-
(h) Käytetty ESR –projektirahoitus (sis. kansallisen osuuden)	-	-	-
(i) Korvaukset Kelan työhönvalmennuksen järjestämisestä	-	73,8 (1)	73,8 (1)
(j) Muu rahoitus / palveluostot ⁴²	-	68,7 ⁴³ (1)	68,7 (1)
(k) Muu (ei rahamääräinen) tuki	-	-	-
(a+...+k) Toiminnan julkinen bruttohinta (julkinen kustannus)	812,0	464,1	1 276,1
	%	64	36
			100

Sulkeissa olevat luvut osoittavat kuinka monen yksikön tietoja summaan sisältyy.

Taulukko 12: Honkalampi -säätiön Kaski työvalmennusyksiköiden (Joensuu, Outokumpu, Kitee, Ilomantsi) toiminnan julkinen rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) vuonna 2001.

³⁹ ”Kuntasektori” sisältää myös kuntayhtymälle tapahtuneen työllistämispalveluiden myynnin.

⁴⁰ Ilman työllistämistukia, aikaisemmin suojatyö.

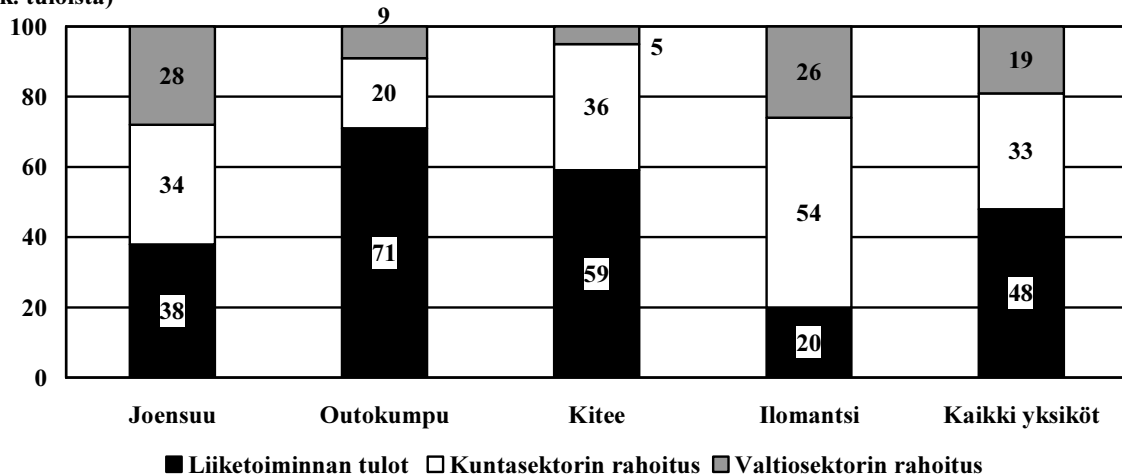
⁴¹ Työllistämistukien avulla työllistettyjen vajaakuntoisten työsuhteisiin liittyvä kuntien korvaus.

⁴² Kuten työkokeilu-, työvalmennus-, työkyvyn arviointi yms. korvaukset, korvaukset kurssien / koulutuksen järjestämisestä, työllistämisyksikköön tai sen tiettyyn palveluun (-hin) kohdistunut kertausmaksu saatu julkinen rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden osto), julkinen tuki työllistämisyksikön investointeihin: toiminnan / toiminnon aloitus / laajennus, korvausinvestoinnit...

⁴³ Koulutus- ja kurssitulot n. 42 000 euroa, korvaukset työkyvyn tutkimuksista yms. n. 26 700 euroa.

Kuvio 1: Kaski työvalmennusyksiköiden toiminnan rahoitusrakenne v. 2001

Rahoitusosuudet
(% kok. tuloista)

6.2.2 Brutto- ja nettohinta

Kaski työvalmennusyksiköiden tukena ja / tai työllistämispalveluiden ostoina saamasta julkisesta rahoituksesta osa palautui takaisin julkiselle sektorille veroina ja sosiaalivakuutusmaksuina. Joensuun, Outokummun, Kiteen ja Iiomantsin yksiköt saivat julkista rahoitusta vuonna lähes 1,28 milj. euroa vuonna 2001 (taulukko 10), joka on kyseisten työllistämisyksiköiden toiminnan ”julkinen bruttohinta”. Palautuvien verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen määräksi arvioidaan 707 000 euroa⁴⁴ (v. 2001). Näin kyseisten neljän yksikön ylläpidon ”julkinen nettohinta” koko julkisen sektorin tasolla oli vajaat 0,57 milj. euroa, eli nettohinta oli 45 prosenttia bruttohinnasta. Työvalmennusyksiköiden toimintaa rahoittavien kuntien (kuntasektori) näkökulmasta arvio palautuvien erien määrästä (=kunnallisvero) oli 178 000 euroa. Vähentämällä tämä kuntien bruttohinnasta (812 000 euroa) saadaan kuntasektorin nettohinnaksi n. 634 000 euroa – mikä on 78 prosenttia bruttohinnasta. Koska palautuvat erät luonnollisesti painottuvat valtiosektorille (jonka näkökulmasta palautuvat erät jopa ylittävät rahoituksen tason!), kuntien näkökulmasta nettohinnan osuus jää suuremmaksi. (Taulukko 13)

Kaski työvalmennus Joensuun kohdalla arvio palautuvien erien määrästä oli 375 000 euroa, josta 104 000 euroa kohdistui kuntasektorille. Vähentämällä nämä vastaavista bruttohinnasta, saadaan nettohinnaksi 265 000 euroa julkisen sektorin tasolla ja lähes saman verran (245 000 euroa) kuntien näkökulmasta. (Taulukko 13)

Lasketut / arvioidut julkiset brutto- ja nettohinnat ovat kustannus-hyöty –analyysien perusta. Toiminnalla aikaansaatuja hyötyjä – kohdistuivat ne mille toimijalle tahansa – verrataan arviotuihin brutto- ja nettohintoihin. Esimerkiksi tarkasteltujen neljän yksikön julkisen sektorin tason nettointaa (0,57 milj. euroa) verrataan tässä tutkimuksessa (kpl 5.2.4.) arviointiin toiminnalla aikaansaattujen julkisen sektorin tason rahamääräisten säästöjen nettomääräisestä summasta.

⁴⁴ Palautuvina erinä on huomioitu kunnallisvero, valtion tulovero ja arvonnalisvero, sekä työntekijöiden ja työnantajien sosiaalivakuutusmaksut. Arviossa on huomioitu yksiköiden kaikki työntekijät – siis myös toimihenkilöiden ja tukityöntekijöiden työsuhteisiin liittyvät palautuvat erät.

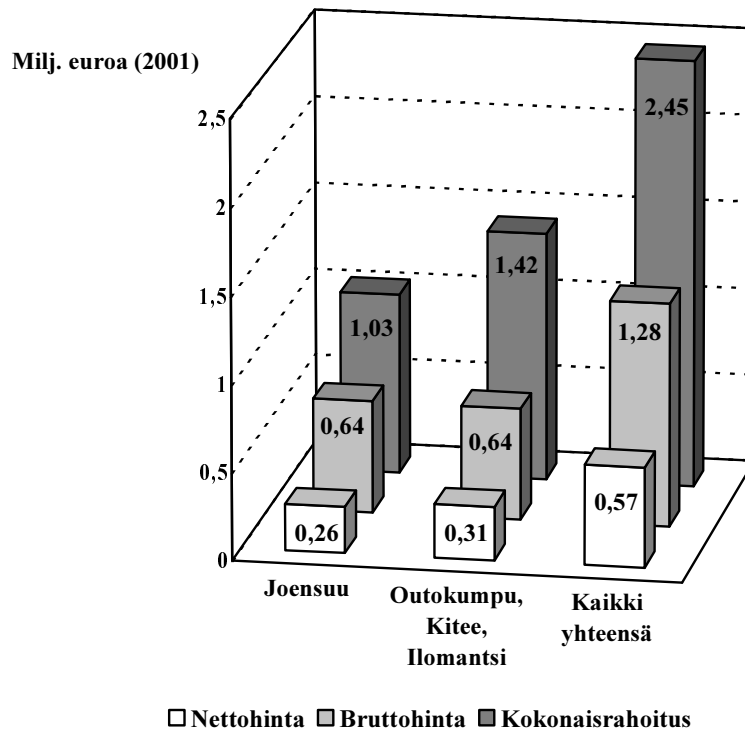
Kuvio 2 havainnollistaa nettohinnan vähäisyyttä suhteessa yksiköiden kokonaisrahoitukseen (julkinen rahoitus ja liiketoiminnan tulot) ja julkiseen rahoitukseen (bruttohinta) koko julkisen sektorin tasolla. Esimerkiksi kaikkien neljän työvalmennusyksikön kohdalla nettohinta (0,57 milj. euroa) oli vuonna 2001 ainoastaan 23 prosenttia yksiköiden kokonaisrahoituksesta (2,45 milj. euroa).

	Kaski työvalmennus yksiköt: Joensuu, Outokumpu, Kitee, Ilomantsi (1000 euroa v. 2001)					
	Kuntasektori		Valtiosektori		Julkinen sektori	
		Joensuu		Joensuu	(yht.)	Joensuu
(a) Toiminnan bruttohinta (taulukko 10)	812,0	348,2	464,1	291,5	1 276,1	639,7
(b) Arviot palautuvien erien määristä ⁴⁵	177,9	103,6	528,6	271,6	706,5	375,2
(a-b) Toiminnan nettohinta	634,1	244,6	-64,5	19,9	569,6	264,5

Taulukko 13: Kaski työvalmennusyksiköiden (Joensuu, Outokumpu, Kitee, Ilomantsi) toiminnan julkinen nettohinta vuonna 2001.

⁴⁵ Kunnallisvero, valtion tulovero, arvonlisävero, työntekijöiden ja työnantajien sosiaalivakuutusmaksut.

Kuvio 2: Kaski työvalmennusyksiköiden toiminnan kokonaisrahoitus, sekä julkinen brutto- ja (arvioitu) nettomääräinen rahoitus (brutto- ja nettohinta) v. 2001

6.2.3 Vaihtoehtoinen elämäntilanne

Honkalampi -säätiön Kaski työvalmennusyksiköiden toiminnan julkisen kustannus-hyöty – analyysin tärkein osa-alue oli yksiköiden vajaakuntoisten työntekijöiden ja asiakkaiden (palvelun käyttäjien) vaihtoehtoisten elämäntilanteiden arviointi. Arvioinnin suorittivat työvalmennusyksiköiden henkilökunta tarvittaessa muita tahoja konsultoiden. Arviointi suoritettiin henkilö henkilöltä potentiaalisiksi säästölähteiksi määriteltujen työllistymisen ja sosiaali- ja terveydenhuollon lisäkäytön vaihtoehtojen kohdalla.

Vaihtoehtoisen elämäntilanteen arviointi rajattiin yksiköiden työsuhteisen työllistämistoiminnan ja työtoiminnan piirissä tarkasteluperiodilla olleisiin vajaakuntoisiin henkilöihin. Muun kuntouttavan toiminnan piirissä toteutunut toiminta jätettiin tarkastelun ulkopuolelle. Henkilöarviointi suoritettiin yksiköiden kaikkien työsuhteisten ja työtoiminnassa mukana olleiden vajaakuntoisten henkilöiden kohdalla – ainoastaan Kaski Joensuu yksikön kohdalla käytettiin edustavaa otosta, sillä tämän muita selkeästi suuremman yksikön kohdalla arviointityö olisi muutoin muodostunut kohtuuttoman raskaaksi⁴⁶. Henkilöarviointi suoritettiin yhteensä 146 (Joensuun yksikössä 58) henkilön kohdalla.

⁴⁶ Lisäksi yksiköissä hyvin lyhyen ajan työskennelleet henkilöt rajattiin arvioinnin ulkopuolelle.

Vaihtoehtoisen elämäntilanteen arvioinnin perusteella 84 prosenttia Kaski työvalmennusyksiköissä toteutuneista vajaakuntoisten työsuhteisen työllistämistoiminnan ja työtoiminnan työkuukausista olisi vaihtoehtotilanteessa (ei työllistämisyksiköitä) ollut ”työllistymistä ei olisi tapahtunut” kuukausia. Kaski Joensuu yksikön kohdalla vastaava luku oli 81 prosenttia. ”Avoimet työmarkkinat ilman tukitoimia” –vaihtoehdon osuudeksi arvioitiin 4 prosenttia (Joensuun yksikössä myös 4 prosenttia). Loput työkuukaudet olisivat toteutuneet ”työhallinnon työllistämistuki” ja ”työhallinnon yhdistelmätuki” –vaihtoehdoissa⁴⁷. (Taulukko 14, kuvio 3)

Työllistymisen vaihtoehtojen arvioidut todennäköisyydet kaikkien neljän yksikön kohdalla kertovat henkilötasolla mm. seuraavaa (taulukko 15):

- kaikkiaan 32:n (22%) arvioiduista 146 vajaakuntoisesta kohdalla avoimet työmarkkinat ilman tukitoimia –vaihtoehdon todennäköisyys ylitti nollan – eli vaihtoehdon nähtiin olevan ainakin hieman mahdollinen
- ainoastaan neljän (3%) arvioiduista 146 vajaakuntoisesta arvioitiin vaihtoehtotilanteessa varmuudella työllistyneen työhallinnon työllistämistukien tai yhdistelmätuen avulla tai ilman tukea avoimille työmarkkinoille.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ajallisesti määriteltävien palveluiden arvioidun lisäkäytön kohdalla 87 prosenttia tarkastelluissa neljässä Kaski työvalmennusyksikössä työsuhteessa / työtoiminnassa toteutuneista työkuukausista olisi vaihtoehtotilanteessa ollut ”ei palveluiden lisäkäyttöä” –kuukausia. Joensuun yksikön kohdalla vastaava luku oli 88%. Yksittäisten palveluiden kohdalla esimerkiksi päihdehuollon laitoshoidona olisi vaihtoehtotilanteessa arvion mukaan toteutunut 1,1 prosenttia neljässä yksikössä toteutuneista tarkastelluista työkuukausista. Käytännössä tämä arvio tarkoittaa 1,5 vuosihoitopaikan tarpeen poistumista neljän työvalmennusyksiköiden toiminnan ansiosta. Käynti- / palvelunkäyttökertoina määriteltävien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kohdalla arvioitu lisäkäyttö vaihtoehtotilanteessa olisi ollut tarkasteltujen neljän Kaski työvalmennusyksikön kohdalla 269 A-klinikka- ja 529 mielenterveystoimistokäyntiä. (Taulukot 16-17)

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäkäytön arvioidut todennäköisyydet ja käynti- / käyttökerrat henkilötasolla tulkitaan seuraavasti (taulukko 18): esimerkiksi kaikkien neljän työvalmennusyksikön 146:sta arvioidusta henkilöstä 55:n (38%) kohdalla mielenterveystoimistokäyntien tarpeen ja käytön arvioitiin mahdollisesti olevan suurempi vaihtoehtotilanteessa (55 henkilön kohdalla arvioitu lisäkäytön todennäköisyys > 0). Oleellista on, että lisäkäyttö nähtiin mahdollisena, ei yleensä varmuudella toteutuvana.

Henkilöarvioinneissa saadut tulokset ovat sekä työllistymisen, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäkäytön suhteen hyvin samankaltaisia kuin vastaavissa arvioinneissa muiden yksiköiden kohdalla saadut tulokset.

⁴⁷ Ks. vaihtoehtojen tarkka sisältö: liite 1, taulukot 1-2 ja 1-3.

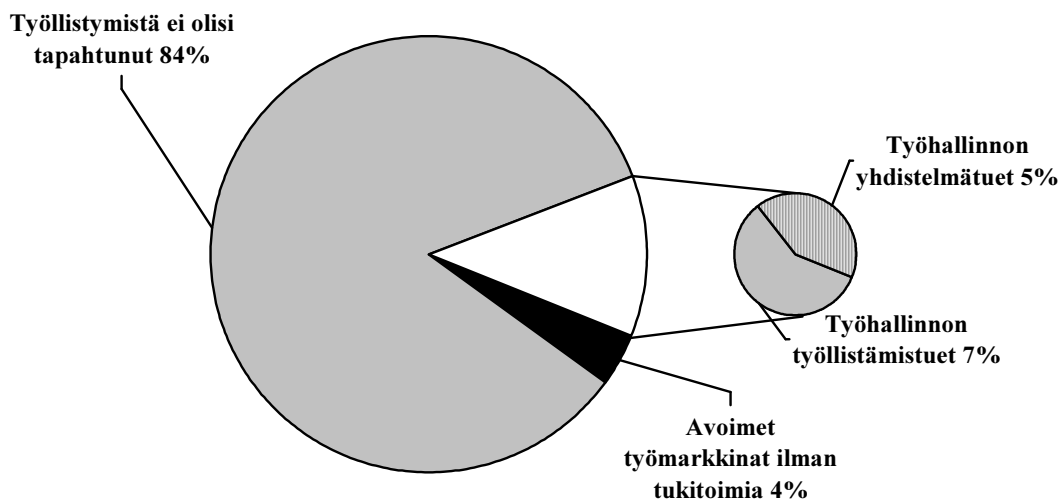
	Vaihtoehdon osuus (%)	
	Joensuu	Kaikki (4)
Avoimet työmarkkinat ilman tukitoimia Työllistymistä ei olisi tapahtunut	4 81	4 84
Erityistyöllistämisen toimenpiteet (julkisen työllistämisesurssin sisältäviä)		
Työhallinnon työllistämistuki	9	7
Työhallinnon yhdistelmätuki	6	5
Yhteensä	100	100
Henkilöarviointi suoritettiin 58 henkilön (Joensuu) ja 146 henkilön (kaikki yksiköt) kohdalla.		

Taulukko 14: Kaski työvalmennusyksiköiden (Joensuu, Outokumpu, Kitee, Ilomantsi) vajaakuntoisten työsuhteisen työllistämistoiminnan ja työtoiminnan piirissä v. 2001 olleiden työntekijöiden arvioitu vaihtoehtoinen elämäntilanne työllistymisen suhteen.

	Arvioitu todennäköisyys > 0 (hlöä)		Hlöiden, joiden arvioitu todennäköisyys > 0 osuus kaikista arvioituista henkilöistä (%)	
	Joensuu	Kaikki (4)	Joensuu	Kaikki (4)
Avoimet työmarkkinat ilman tukitoimia Työllistymistä ei olisi tapahtunut	7 55	32 142	12 95	22 97
Erityistyöllistämisen toimenpiteet (julkisen työllistämisesurssin sisältäviä)				
Työhallinnon työllistämistuki	12	45	21	31
Työhallinnon yhdistelmätuki	7	29	12	20
Yhteensä	81	248	140	170
Henkilöarviointi suoritettiin 58 henkilön (Joensuu) ja 146 henkilön (kaikki yksiköt) kohdalla. Kahden oikeanpuolimmaisena sarakkeen summa > 100 prosenttia, sillä arvioitavien henkilöiden vaihtoehtoinen elämäntilanne työllistymisen näkökulmasta voi koostua useista työllistymisen vaihtoehdoista.				

Taulukko 15: Kaski työvalmennusyksiköiden (Joensuu, Outokumpu, Kitee, Ilomantsi) vajaakuntoisten työsuhteisen työllistämistoiminnan ja työtoiminnan piirissä v. 2001 olleiden työntekijöiden arvioitu vaihtoehtoinen elämäntilanne työllistymisen suhteen.

Kuvio 3: Kaski työvalmennusyksiköiden (Joensuu, Outokumpu, Kitee, Ilomantsi) vajaakuntoisten työsuhteisen työllistämistoiminnan ja työtoiminnan piirissä v. 2001 olleiden työntekijöiden arvioitu vaihtoehtoinen elämäntilanne työllistymisen suhteen.

	Lisäkäytön arvioitu todennäköisyys (%)		Arvioidun lisäkäytön merkitys (hoito- / palvelu- / työtoiminta- (vuosi-) paikkaa)	
	Joensuu	Kaikki (4)	Joensuu	Kaikki (4)
Päihdehuollon laitoshoido	1,7	1,1	1,1	1,5
Psykiatrian erikoissairaanhoidon laitoshoido	2,0	1,7	1,3	2,3
Psykiatrian päiväsairaala	2,3	1,7	1,5	2,3
Mielenterveyskuntoutujien klubitalo	6,4	8,8	4,3	11,8
Ei palveluiden lisäkäyttöä...	87,6	86,7	58,7	116,2
Yhteensä	100	100	≈ 67	≈ 134

Keskimäärin yksiköissä oli työsuhteessa / työtoiminnassa 67 (Joensuu) ja 134 (kaikki yksiköt) vajaakuntoista henkilöä – mikä on toteutuneiden työvuosien määrä.

Taulukko 16: Kaski työvalmennusyksiköiden (Joensuu, Outokumpu, Kitee, Ilomantsi) vajaakuntoisten työsuhteisen työllistämisen- ja työtoiminnan piirissä (2001) olleiden henkilöiden ajallisesti määriteltävien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäkäyttö vaihtoehtotilanteessa (ei työllistämisyksiköitä).

	Käynti- / palvelun käyttökertaa	
	Joensuu	Kaikki yksiköt (4)
A-klinikka	179	269
Mielenterveystoimisto	296	529

Taulukko 17: Kaski työvalmennusyksiköiden (Joensuu, Outokumpu, Kitee, Ilomantsi) vajaakuntoisten työsuhteisen työllistämisen- ja työtoiminnan piirissä (2001) olleiden henkilöiden *käynti- / palvelun käyttökertoina* määriteltävien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden *lisäkäyttö* vaihtoehtotilanteessa (ei työllistämisyksiköitä).

	Arvioitu todennäköisyys > 0 (henkilöä)		Hlöiden, joiden arvioitu todennäköisyys > 0 osuus kaikista arvioiduista henkilöistä (%)	
	Joensuu	Kaikki yksiköt (4)	Joensuu	Kaikki yksiköt (4)
Ajallisesti määriteltävät palvelut				
Päihdehuollon laitoshoido	5	20	9	14
Psykiatrian erikoissairaanhoidon laitoshoido	10	35	17	24
Psykiatrian päiväsairaala	11	31	19	21
Mielenterveyskuntoutujien klubitilo	7	22	12	15
Käynti- / palvelunkäyttökertoina määriteltävät palvelut				
A-klinikka	11	33	19	23
Mielenterveystoimisto	17	55	29	38
Yhteensä	61	196	105	135
<p>Henkilöarviointi suoritettiin 58 henkilön (Joensuu) ja 146 henkilön (kaikki yksiköt) kohdalla. ”Arvioitu todennäköisyys > 0 (hlöä)” –sarakkeen summat kuvaavat arvioitujen tietty henkilö – tietyn palvelun mahdolliseksi arvioitu lisäkäyttö –tilanteiden määrää. Kunkin henkilön kohdalla mahdollista lisäkäyttöä on (tässä) arvioida 6 palvelun kohdalla. ”Hlöiden, joiden arvioitu todennäköisyys > 0 osuus kaikista arvioiduista henkilöistä (%)” –sarakkeen summat > 100 prosenttia sillä, arvioitavien henkilöiden vaihtoehtoinen elämäntilanne sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäkäytön näkökulmasta usein koostuu useista palveluvaihtoehtoista.</p>				

Taulukko 18: Kaski työvalmennusyksiköiden (Joensuu, Outokumpu, Kitee, Ilomantsi) vajaakuntoisten työsuhteisen työllistämistoiminnan ja työtoiminnan piirissä v. 2001 olleiden työntekijöiden arvioidut vaihtoehtoiset elämäntilanteet sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäkäytön suhteen.

6.2.4 Tulokset

Honkalampi -säätiön Kaski työvalmennus Joensuu yksikön toiminnan julkinen bruttohinta (=bruttokustannus) oli 0,64 milj. euroa (v. 2001), josta 0,35 miljoonaa oli kuntien rahoitusta (ks. kpl 5.2.2.). Kappaleessa 5.2.3. käsiteltyihin henkilöarviointien tuloksiin perustuen ja liitteessä 1, sekä muualla tässä raportissa mainitut oletukset huomioiden yksikön toiminnan ansiosta realisoituneiden julkisten säästöjen määräksi arvioidaan bruttomääräisenä 0,52 milj. euroa (vuonna 2001), josta 0,29 miljoonaa kohdistui kuntasektorille. Näin ollen hyötyjen (säästöt) ja kustannusten erotus oli negatiivinen sekä kuntasektorin (-55 000 euroa), että koko julkisen sektorin (-119 000 euroa) tasolla. Mutta kun tarkasteluun otetaan myös palautuvat verot ja sosiaalivakuutusmaksut – kuten todellisuudessa pitää – tilanne kääntyy jo päinvastaiseksi. Nettomääräisessä analyysissä hyötyjen ja kustannusten erotus (nettohyöty) oli 105 000 euroa julkisen sektorin ja 2 000 euroa kuntasektorin tasolla. Hyöty-kustannus –suhteeksi muodostuu näin 1,40 (julkinen sektori) ja 1,01 (kuntasektori). Tulos tarkoittaa, että julkisen sektorin toimijat ovat myös puhtaasti taloudellisesti hyötyneet Työvalmennus Kaski Joensuun toiminnasta – eli vaihtoehtotilanne olisi tullut kalliimmaksi... Esimerkiksi hyöty-kustannus – suhde 1,40 tarkoittaa hyötyjen ylittäneen kustannukset 40 prosentilla ja toisaalta panostettua euroa kohti saavutetun arviolta 1,40 euron säästöt. (Taulukot 19-20)

Tarkasteltaessa Kaski työvalmennus Joensuu, Outokumpu, Kitee ja Ilomantsi –yksiköitä yhdessä, saadaan seuraavat perustulokset (taulukot 21-22, kuvio 4):

- bruttomääräinen analyysi: hyötyjen ja kustannusten erotus –324 000 euroa (julkinen sektori) ja –318 000 euroa (kuntasektori)
- nettomääräinen analyysi: hyötyjen ja kustannusten erotus 98 000 euroa (julkinen sektori) ja –226 000 euroa (kuntasektori), vastaavat hyöty-kustannus –suhteet 1,17 ja 0,64.

Kaikkien neljän yksikön yhteistulos ei siis ole aivan yhtä hyvä kuin tulos pelkän Joensuun yksikön kohdalla. Hyödyt ylittävät kuitenkin kustannukset 17 prosentilla ja kuntasektorinkin kohdalla ne kattavat 64 prosenttia kustannuksista. ”Heikompi” tulos ei tietenkään tarkoita, että yhden yksikön toiminta olisi parempaa tai tehokkaampaa kuin muiden. Tuloksen muodostumiseen kun vaikuttavat monet tekijät ja oletukset, joista osa ei ole edes objektiivisesti havainnoitavissa. Analyysissä on enemmänkin kyse tietyyntyyppisen yksikön tai yksikköotoksen tiettyjen hyötyjen varovaisesta arvioinnista.

Kuten kappaleessa 4 kävi ilmi, analyyseissä ei huomioitu lainkaan ns. pidemmän aikavälin hyötyjä, eikä kerrannaisvaikutuksia. Näistä erityisesti pidemmän aikavälin hyötyjen merkitys voi olla hyvin huomattava. Lisäksi monien tulokseen vaikuttavien tekijöiden – kuten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäkäyttö -arviot ja käytetyt yksikkökustannusoletukset – kohdalla on pyritty mieluiten aliarvioimaan hyötyjen tasoa. Analyyseissä on huomioitu vain etukäteen tärkeimmiksi arvioidut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöjen lähteet (6), kun niitä todellisuudessa voi olla enemmän. Mahdollisia säästöjä muissa kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa ole huomioitu lainkaan. Kaski työvalmennusyksiköiden kohdalla on myös muistettava, että hyötyjä ei ole arvioitu lainkaan muun kuntouttavan toiminnan piirissä olleiden asiakkaisiin liittyen, ts. esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöt voivat todellisuudessa olla jo tätäkin kautta suuremmat. Kaiken em. perusteella voidaan todeta, että ”todellisuudessa” julkiset hyödyt lienevät varmuudella esitettyjä perustuloksia (taulukot 19-22) suurempia ja - koska kaikki kustannukset on huomioitu⁴⁸ - analyysin tulokset ovat näin (vielä) parempia.

Koska analyysi sisältää melkoisen määrän oletuksia, on syytä kokeilla myös muutamien oletusmuutosten vaikutusta edellä käsiteltyihin kaikkien neljän Kaski työvalmennus yksikön perustuloksiin (taulukot 21-22). Muutos, jossa työhallinnon työllistämistuki- ja yhdistelmätki – vaihtoehtojen todennäköisyyksiksi muutetaan henkilöarviointien perusteella saatujen arvojen lukujen sijasta nollat – eli ”erityistyöllistämisen potentiaalisia vaihtoehtoja” ei olisikaan ollut käytettävissä, ei vaikuta oleellisesti tuloksiin. Jos taas tarkasteltujen kuuden sosiaali- ja

⁴⁸ Ns. vuotoja ei tässä ole huomioitu, mutta ainakin dead weight –vuodon merkitys on vähäinen, sillä avoimille työmarkkinoille ilman tukitoimia vaihtoehtoon todennäköisyydeksi arvioitiin vain 4 prosenttia (taulukko 14).

terveydenhuollon palvelun lisäkäyttö olisikin ollut henkilöarviointien perusteella ilmeisen varovasti arvioitua hieman suurempaa⁴⁹, lopputulos paranee heti selkeästi. Esimerkiksi nettomääräisen analyysin hyöty-kustannus –suhde nousee 1,17:stä 1,39:ään (julkinen sektori) ja 0,64:stä 0,89:ään (kuntasektori). (Taulukko 23, kuvio 5)

Tarkasteluperiodi 1.1.2001-31.12.2001 Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöt huomioidaan, vuotoja ei huomioida	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
(a) Yksikön toiminnan ansiosta realisoituneet bruttomääräiset julkiset säästöt (vaihtoehtokustannus) yhteensä (2001, 1000 euroa) ⁵⁰	293,7	227,5	521,2
%	56	44	100
(b) Yksikön toiminnan julkinen bruttohinta (2001, 1000 euroa)	348,2	291,5	639,7
%	54	46	100
Julkisten hyötyjen ja kustannusten erotus (2001, 1000 euroa) (a – b)	-54,5	-64,0	-118,5
%	46	54	100
Hyöty-kustannus –suhde (a/b)	0,84	0,78	0,81

Taulukko 19: Kaski työvalmennus Joensuun kustannus-hyöty –analyysin bruttomääräinen perustulos (sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöt huomioidaan).

Tarkasteluperiodi 1.1.2001-31.12.2001 Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöt huomioidaan, vuotoja ei huomioida	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
(a) Yksikön toiminnan ansiosta realisoituneet nettomääräiset julkiset säästöt (vaihtoehtokustannus) yhteensä (2001, 1000 euroa) ⁵¹	246,6	122,6	369,2
%	67	33	100
(b) Yksikön toiminnan julkinen nettohinta (2001, 1000 euroa)	244,6	19,9	264,5
%	92	8	100
Julkisten hyötyjen ja kustannusten erotus (2001, 1000 euroa) (a–b)	2,0	102,7	104,7
%	2	98	100
Hyöty-kustannus –suhde (a/b)	1,01	6,16	1,40

Taulukko 20: Kaski työvalmennus Joensuun kustannus-hyöty –analyysin nettomääräinen perustulos (sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöt huomioidaan).

⁴⁹ Sosiaali- ja terveydenhuollon tarkasteltavien palveluiden lisäkäyttö olisi ollut henkilöarviointeihin nähden ajallisesti määriteltävien palveluiden kohdalla 50 prosenttia suurempaa ja käynti- / palvelunkäyttökertoina määriteltävien palveluiden kohdalla 20% suurempaa.

⁵⁰ Työllistymisen, toimeentulon, sekä sosiaali- ja terveydenhuollon vaihtoehtokustannus.

⁵¹ Työllistymisen, toimeentulon, sekä sosiaali- ja terveydenhuollon vaihtoehtokustannus.

Tarkasteluperiodi 1.1.2001-31.12.2001 Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöt huomioidaan, vuotoja ei huomioida	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
(a) Yksiköiden toiminnan ansiosta realisoituneet bruttomääräiset julkiset säästöt (vaihtoehtokustannus) yhteensä (2001, 1000 euroa) ⁵²	494,5	457,9	952,4
%	52	48	100
(b) Yksikön toiminnan julkinen bruttohinta (2001, 1000 euroa)	812,0	464,1	1 276,1
%	64	36	100
Julkisten hyötyjen ja kustannusten erotus (2001, 1000 euroa) (a-b)	-317,5	-6,2	-323,7
%	98	2	100
Hyöty-kustannus –suhde (a/b)	0,61	0,99	0,75

Taulukko 21: Kaski työvalmennus yksiköiden (Joensuu, Outokumpu, Kitee, Ilomantsi) kustannus-hyöty – analyysin bruttomääräinen perustulos (sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöt huomioidaan).

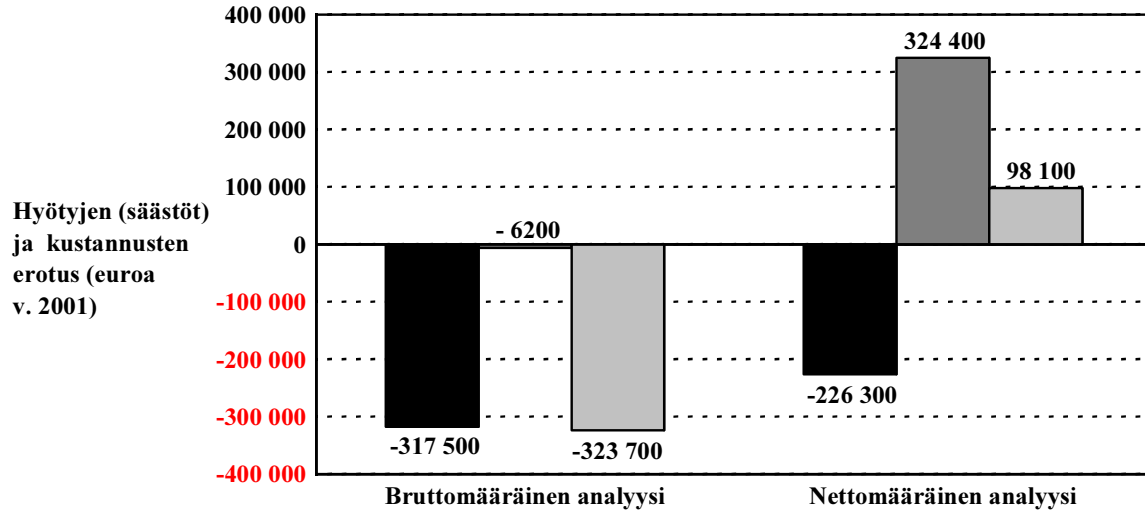
Tarkasteluperiodi 1.1.2001-31.12.2001 Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöt huomioidaan, Vuotoja ei huomioida	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
(a) Yksiköiden toiminnan ansiosta realisoituneet nettomääräiset julkiset säästöt (vaihtoehtokustannus) yhteensä (2001, 1000 euroa) ⁵³	407,8	259,9	667,7
%	61	39	100
(b) Yksiköiden toiminnan julkinen nettohinta (2001, 1000 euroa)	634,1	-64,5	569,6
%	111	-11	100
Julkisten hyötyjen ja kustannusten erotus (2001, 1000 euroa) (a-b)	-226,3	324,4	98,1
%	-231	331	100
Hyöty-kustannus –suhde (a/b)	0,64	x	1,17
x: Ei voida laskea (nimittäjä negatiivinen).			

Taulukko 22: Kaski työvalmennus yksiköiden (Joensuu, Outokumpu, Kitee, Ilomantsi) kustannus-hyöty – analyysin nettomääräinen perustulos (sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöt huomioidaan).

⁵² Työllistymisen, toimeentulon, sekä sosiaali- ja terveydenhuollon vaihtoehtokustannus.

⁵³ Työllistymisen, toimeentulon, sekä sosiaali- ja terveydenhuollon vaihtoehtokustannus.

Kuvio 4: Kaski työvalmennusyksiköiden (Joensuu, Outokumpu, Kitee, Ilomantsi) kustannus-hyöty -analyysin brutto- ja nettomääräinen perustulos (palvelusäästöt huomioidaan, vuotoja ei huomioida) v. 2001 (hyötyjen ja kustannusten erotus)

- Kuntasektori
- Valtiosektori (sisältää mm. työhallinnon, Kelan, ESR:n, RAY:n ja sosiaalivakuutusrahastot)
- Julkinen sektori

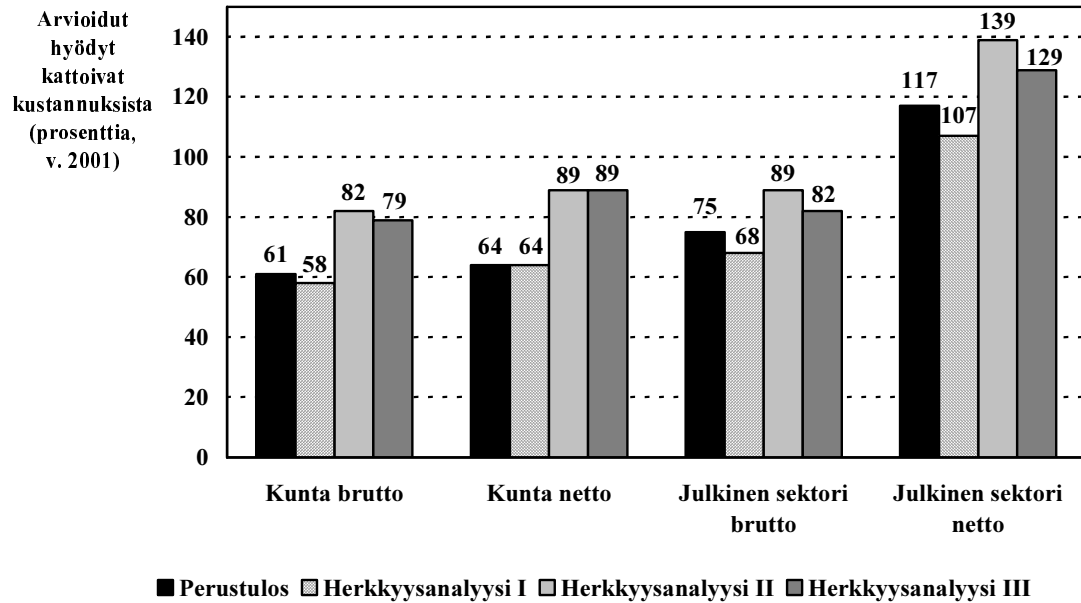
Tarkasteluperiodi 1.1.-31.12.2001 Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöt huomioidaan, vuotoja ei huomioida	Hyöty-kustannus –suhde		
	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht)
I Tarkasteltujen vajaakuntoisten käytettävissä ei olisi ollut lainkaan erityistyöllistämisen keinoja ⁵⁴ Bruttomääräisenä Nettomääräisenä	0,58 0,64	0,84 x	0,68 1,07
II Tarkasteltujen vajaakuntoisten työntekijöiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäkäyttö olisi arvioitua suurempaa ⁵⁵ Bruttomääräisenä Nettomääräisenä	0,82 0,89	1,02 x	0,89 1,39
III. Tarkasteltujen vajaakuntoisten käytettävissä ei olisi ollut lainkaan erityistyöllistämisen keinoja ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäkäyttö olisi ollut arvioitua suurempaa (herkkyysanalyysit II ja III) Bruttomääräisenä Nettomääräisenä	0,79 0,89	0,88 x	0,82 1,29
Perustulos (ks. taulukot 21-22) Bruttomääräisenä Nettomääräisenä	0,61 0,64	0,99 x	0,75 1,17
x: Ei voida laskea (nimittäjä negatiivinen).			

Taulukko 23: Kaski työvalmennus yksiköiden (Joensuu, Outokumpu, Kitee, Ilomantsi) kustannus-hyöty – analyysin brutto- ja nettomääräisen perustuloksen (sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöt huomioidaan, vuotoja ei huomioida) herkkyysanalyysit I-III (hyöty-kustannus –suhde).

⁵⁴ Työllistymisvaihtoehtojen todennäköisyyksinä käytetään seuraavia: avoimet työmarkkinat ilman tukitoimia 4,2% (ei muutosta) ja työllistymistä ei olisi tapahtunut 95,8%. Henkilöarvioinneissa saatuja työllistymisen vaihtoehtojen todennäköisyyksiä muutetaan niin, että ”erityistyöllistämisen” vaihtoehtojen (tässä työhallinnon työllistämistuki ja yhdistelmätuki –vaihtoehdot) todennäköisyydet ovat nollija ja vastaavat todennäköisyyssuudet lisäävät työllistymistä ei olisi tapahtunut –vaihtoehdon todennäköisyyttä (vrt. taulukkoon 14).

⁵⁵ Sosiaali- ja terveydenhuollon tarkasteltavien palveluiden käyttö olisi ollut henkilöarviointeihin nähden ajallisesti määriteltävien palveluiden kohdalla 50 prosenttia suurempaa ja käynti- / palvelunkäyttökertoina määriteltävien palveluiden kohdalla 20% suurempaa. Käytetään siis arvoja: Päihdehuollon laitoshoido 1,7%, psykiatrian erikoissairaanhoidon laitoshoido 2,6%, psykiatrian päiväsairala 2,6%, mielenterveyskuntoutujien klubitalo 13%, sekä käynti- / palvelunkäyttökertoina määriteltävien palveluiden kohdalla A-klinikka 323 käyntiä ja mielenterveystoimisto 635 käyntiä (vrt. taulukoihin 16-17).

Kuvio 5: Kaski työvalmennusyksiköiden (Joensuu, Outokumpu, Kitee, Iiomantsi) toiminnan julkisten hyötyjen ja kustannusten suhde (v. 2001): perustulos ja herkkyyksianalyysien I-III tulokset kunta- ja julkisen sektorin tasoilla

6.3 Työllistymispalvelukeskus –projektin kustannus-hyöty –analyysi

6.3.1 Toiminnan rahoitus

Honkalampi -säätiön Työllistymispalvelukeskus –projektiin ja sen tuetun työllistymisen prosessissa oleviin asiakkaisiin kohdistui julkista rahoitusta n. 309 000 euroa tarkasteluperiodilla 1.4.2000-31.3.2002. Tästä valtiosektorin osuus oli 85 prosenttia (n. 264 000 euroa). Kuntasektorin rahoitusosuus⁵⁶ oli reilut 45 000 euroa, josta n. 35 000 euroa oli suoraan projektin toimintaan kohdistunutta rahoitusta (toiminnan infrastruktuurin rahoittaminen). Työllistymistulosten saavuttamiseen käytettiin RAY –avustusta 124 000 euroa. Tuetusti työllistyneiden (tuetun työllistymisen vaihe) työnantajille kohdistui lisäksi työhallinnon työllistämistukia arviolta 140 000 euron verran. Liitetoiminnan tuloja työvalmennusyksiköiden kohdalla käytetyssä mielessä ei ollut – kun ei ollut tuotannollista toimintaakaan. (Taulukko 24)

	Julkinen rahoitus ajalla 1.4.2000-31.3.2002: tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot (euroa)		
	Kunta-sektori	Valtio-sektori	Julkinen sektori (yht.)
(a) Projektin toimintaan kohdistunut kuntien rahoitus	34 958,1	-	34 958,1
(b) Nostetut Raha-automaattiyhdistyksen avustukset	-	124 012,1	124 012,1
(c) Tuetusti työllistyneiden työnantajille maksetut työllistämistuet (työllistämistuki, yhdistelmätuki)	-	140 112,5	140 112,5
(d) Tuetun työllistymisen palvelun / projektin asiakkaiden valmisteluvaiheen toimenpiteisiin kohdistunut julkinen rahoitus ^{vi}	10 300 ^{vii}	-	10 300
(e) Muu (ei rahamääräinen) tuki	-	-	-
(a+...+e) Toiminnan julkinen bruttohinta (julkinen kustannus)	45 258,1	264 124,6	309 382,7
	%	15	85
			100

Taulukko 24: Työllistämispalvelukeskus –projektin toimintaan ja sen tuetun työllistymisen prosessin asiakkaisiin kohdistunut julkinen rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) tarkasteluperiodilla 1.4.2000-31.3.2002.

6.3.2 Brutto- ja nettohinta

Työllistymispalvelukeskus –projektiin kohdistuneesta julkisesta rahoituksesta osa palautui julkiselle sektorille veroina ja sosiaalivakuutusmaksuina aivan kuten Kaski työvalmennusyksiköiden kohdalla. Työvalmennuskeskusten analyysin yhteydessä käytettyjä termejä käyttäen Työllistymispalvelukeskus –projektin toiminnan julkinen bruttohinta oli 309 000 euroa ajalla 4/2000-3/2002. Palautuvien verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen määräksi arvioidaan vastaavana aikana vajaat 141 000 euroa⁵⁷. Näin työllistymispalvelukeskus –projektin ja sen tuetun työllistymisen prosessin ylläpidon julkinen nettohinta kyseisellä kahden vuoden tarkasteluperiodilla ja koko julkisen sektorin tasolla oli hieman vajaat 169 000 euroa, eli

⁵⁶ Joensuu, Kontiolahti, Liperi, Pyhäselkä ja Kiihtelysvaara.

⁵⁷ Palautuvina erinä huomioitu kunnallisvero ja valtion tulovero, sekä työntekijöiden ja työnantajien sosiaalivakuutusmaksut. Arviossa on huomioitu paitsi tuetusti työllistyneiden, myös projektin toimihenkilöiden työsuhteisiin liittyvät palautuvat erät.

nettohinta oli 55 prosenttia bruttohinnasta. Kuntasektorin näkökulmasta arvio palautuvien erien määrästä (=kunnallisvero) oli 42 000 euroa, joka oli likimain sama kuin kuntasektorin bruttopanostus 45 300 euroa. Kuntasektorin vähäinen panostus tuli katetuksi jo palautuvien kunnallisverojen kautta – jo ennen säästöjen (kuten toimeentulotuki- ja palvelusäästöt) huomiointia. Lähinnä RAY-rahoituksen ja työllistämistukien avulla toimivan Työllistymispalvelukeskus –projektin rahoitusrakenne eroaa selvästi työvalmennusyksiköiden rahoituksesta. Toisin kuin työvalmennusyksiköiden kohdalla (ks. taulukko 13), projektin nettohinta kohdistui lähes täysin valtiosectorille. (Taulukko 25)

Aivan kuten työvalmennusyksiköiden kohdalla, brutto- ja arvioituja nettohintoja verrataan arvioituihin julkisiin säästöihin eri tarkastelutasoilla (kpl 5.3.4.).

	Tarkasteluperiodilla 4/2000-3/2002 (1000 euroa)		
	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
(a) Toiminnan bruttohinta (taulukko 24)	45,3	264,1	309,4
(b) Arviot palautuvien erien määrästä ⁵⁸	42,0	98,5	140,5
(a-b) Toiminnan nettohinta	3,3	165,6	168,9
	%	2	98
			100

Taulukko 25: Työllistymis- ja palvelukeskus –projektin toiminnan ja sen tuetun työllistymisen prosessin julkinen nettohinta tarkasteluperiodilla 1.4.2000-31.3.2002.

6.3.3 Vaihtoehtoinen elämäntilanne

Honkalampi -säätiön Työllistymis- ja palvelukeskus –projektin kustannus-hyöty –analyysin tärkein osa on projektin vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden vaihtoehtoisten elämäntilanteiden arviointi. Arvioinnin suoritti projektin henkilökunta tarvittaessa muita tahoja konsultoiden. Arviointi suoritettiin etukäteen potentiaalisiksi säästölähteiksi määriteltyjen vaihtoehtojen näkökulmasta erillisille lomakkeille henkilö henkilöltä erikseen. Vaihtoehtoisen elämäntilanteen arviointi suoritettiin kaikkiaan 83 tarkasteluperiodilla 4/2000-3/2002 tuetun työllistymisen prosessin suunnittelu-, valmistelu ja tuetun työllistymisen vaiheessa olleen asiakkaan / työllistyneen kohdalla⁵⁹.

Vaihtoehtoisen elämäntilanteen arvioinnin perusteella 83 prosenttia projektin kautta toteutuneista valmistelu- ja tuetun työllistymisen vaiheen työkuukausista olisi vaihtoehtotilanteessa (ei projektia) ollut ”työllistymistä ei olisi tapahtunut” kuukausia. ”Avoimet työmarkkinat ilman tukitoimia” –vaihtoehdon osuudeksi arvioitiin 2 prosenttia. Loput 15 prosenttia olisi toteutunut ”työhallinnon yhdistelmätki” –vaihtoehdossa⁶⁰. (Taulukko 26)

⁵⁸ Kunnallisvero ja valtion tulovero, sekä työntekijöiden ja työnantajien sosiaalivakuutusmaksut liittyen projektin toimintaan (henkilöstö) ja projektin kautta työllistyneiden vajaakuntoisten työsuhteisiin.

⁵⁹ Hyvin lyhyen aikaa projektissa olleet henkilöt rajattiin arvioinnin ulkopuolelle.

⁶⁰ Ks. vaihtoehdon tarkka sisältö: liite 1, taulukko 1-3.

Työllistymisen vaihtoehtojen arvioidut todennäköisyydet kertovat henkilötasolla mm. seuraavaa (taulukko 26):

- kaikkiaan 11:sta (13%) arvioiduista 83 vajaakuntoisesta kohdalla avoimet työmarkkinat ilman tukitoimia –vaihtoehdon arvioitu todennäköisyys oli suurempi kuin nolla – eli vaihtoehdon nähtiin olevan ainakin hieman mahdollinen
- ainoastaan yhden arvioiduista 83 vajaakuntoisesta arvioitiin vaihtoehtotilanteessa varmuudella työllistyvän työhallinnon yhdistelmä-tuen avulla tai ilman tukea avoimille työmarkkinoille.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ajallisesti määriteltävien palveluiden arvioidun lisäkäytön kohdalla 99 prosenttia projektin kautta toteutuneista valmistelu- ja tuetun työllistymisen vaiheen työkuukausista olisi vaihtoehtotilanteessa ollut ”ei palveluiden lisäkäyttöä” –kuukausia. Esimerkiksi päihdehuollon laitoshoidona olisi vaihtoehtotilanteessa arvion mukaan toteutunut 0,6 prosenttia toteutuneista työkuukausista. Ajallisesti määriteltävien palveluiden käytön vähentyminen projektin ansiosta arvioitiin merkitykseltään marginaaliseksi. Käynti- / palvelunkäyttökertoina määriteltävien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kohdalla arvioitu lisäkäyttö vaihtoehtotilanteessa olisi ollut 97 A-klinikka- ja 161 mielenterveystoimistokäyntiä. (Taulukot 27-28)

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäkäytön arvioidut todennäköisyydet ja käynti- / käyttökerrat henkilötasolla tulkitaan seuraavasti (taulukko 29): esimerkiksi 83 arvioidusta henkilöstä 16:sta (19%) A-klinikan palveluiden lisäkäyttö nähtiin vaihtoehtotilanteessa mahdollisena – eli arvioitu todennäköisyys oli nollaa suurempi.

	Arvioitu todennäköisyys (%)	Hlöiden, joiden arvioitu todennäköisyys > 0 osuus kaikista arvioiduista henkilöistä (%)	Arvioitu todennäköisyys > 0 (hlöä)
Avoimet työmarkkinat ilman tukitoimia Työllistymistä ei olisi tapahtunut	2 83	13 99	11 82
Erytystyöllistämisen toimenpiteet (julkisen työllistämisesurssin sisältäviä) Työhallinnon yhdistelmätuki	15	24	20
Yhteensä	100	136	113
Henkilöarviointi suoritettiin 83 henkilön kohdalla. Keskimmäisen sarakkeen summa > 100 prosenttia, sillä arvioitujen henkilöiden vaihtoehtoinen elämäntilanne työllistymisen näkökulmasta voi koostua useista työllistymisen vaihtoehdoista.			

Taulukko 26: Työllistymispalvelukeskus –projektin tuetun työllistymisen ja sen valmisteluvaiheen asiakkaiden arvioitu vaihtoehtoinen elämäntilanne työllistymisen suhteen tarkasteluperiodilla 1.4.2000-31.3.2002.

	Lisäkäytön arvioitu todennäköisyys (%)	Taustaa
Päihdehuollon laitoshoido Psykiatrian päiväsairaala	0,6 0,2	Henkilöarviointi suoritettiin 83 henkilön kohdalla. Arvioidun lisäkäytön merkitys (hoito-/ palvelu-/ työtoiminta- (vuosi-) paikkaa tasolla on marginaalinen. Keskimmäärin tuetun työllistymisen ja sen valmisteluvaiheissa oli tarkasteluperiodilla 26 henkilöä.
Ei palveluiden lisäkäyttöä...	99,2	
Yhteensä	100	

Taulukko 27: Työllistymispalvelukeskus –projektin tuetun työllistymisen ja sen valmisteluvaiheen asiakkaiden *ajallisesti* määriteltävien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden *lisäkäyttö* vaihtoehtotilanteessa (ei projektia) tarkasteluperiodilla 1.4.2000-31.3.2002.

	Käynti- / palvelun käyttökertaa	Taustaa
A-klinikka Mielenterveystoimisto	97 161	Henkilöarviointi suoritettiin 83 henkilön kohdalla.

Taulukko 28: Työllistymispalvelukeskus –projektin tuetun työllistymisen ja sen valmisteluvaiheen asiakkaiden *käynti- / palvelun käyttökertoina* määriteltävien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden *lisäkäyttö* vaihtoehtotilanteessa (ei projektia) tarkasteluperiodilla 1.4.2000-31.3.2002.

	Arvioitu todennäköisyys > 0 (hlöä)	Hlöiden, joiden arvioitu todennäköisyys > 0 osuus kaikista arvioituista henkilöistä (%)
Ajallisesti määriteltävät palvelut		
Päihdehuollon laitoshoido	9	11
Psykiatrian päiväsairaala	6	7
Käynti- / palvelunkäyttökertoina määriteltävät palvelut		
A-klinikka	16	19
Mielenterveystoimisto	22	27
Yhteensä	53	64
<p>Henkilöarviointi suoritettiin 83 henkilön kohdalla. ”Arvioitu todennäköisyys > 0 (hlöä)” –sarakkeen summat kuvaavat arvioitujen tietty henkilö – tietyn palvelun arvioitu lisäkäyttö –tilanteiden määrää: tietyn henkilön kohdalla lisäkäyttöä on (tässä) voitu arvioida 4 palvelun kohdalla. ”Hlöiden, joiden arvioitu todennäköisyys > 0 osuus kaikista arvioituista henkilöistä (%)” –sarakkeen summa voisi olla > 100 prosenttia, sillä kunkin arvioidun henkilön vaihtoehtoinen elämäntilanne sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäkäytön suhteen voi sisältää useiden eri palveluiden mahdollisena nähtyjä lisäkäyttöä.</p>		

Taulukko 29: Työllistymispalvelukeskus –projektin tuetun työllistymisen ja sen valmisteluvaiheen asiakkaiden *ajallisesti* määriteltävien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden *lisäkäyttö* vaihtoehtotilanteessa (ei projektia) tarkasteluperiodilla 1.4.2000-31.3.2002.

6.3.4 Tulokset

Honkalampi -säätiön Työllistymispalvelukeskus –projektin ja sen tuetun työllistymisen projektin julkinen bruttohinta (=bruttokustannus) oli reilut 309 000 euroa ajalla 1.4.2000-31.3.2002. Tästä ainoastaan 15 prosenttia (reilut 45 000 euroa) oli kuntien rahoitusta (ks. kpl 5.3.2.). Kappaleessa 5.3.3. käsiteltyjen henkilöarviointien tuloksiin perustuen ja liitteessä 1 ja muualla tässä raportissa mainitut oletukset huomioiden projektin toiminnan ansiosta realisoituneiden julkisten säästöjen määräksi arvioidaan bruttomääräisenä n. 177 000 euroa (ajalla 4/2000-3/2002), josta 51 000 kohdistui kuntasektorille. Näin ollen hyötyjen (säästöt) ja kustannusten erotus oli negatiivinen sekä valtiosektorin (-138 000 euroa), että koko julkisen sektorin (-132 000 euroa) tasolla. Kuntien näkökulmasta säästöjen arvioitu taso ylitti kustannukset jo bruttomääräisessä tarkastelussa ja hyöty-kustannussuhteeksi saadaan 1,13. (Taulukko 30, Kuvio 6)

Kun tarkasteluun otetaan myös toiminnasta palautuvat verot ja sosiaalivakuutusmaksut – kuten todellisuudessa pitää – tulokset paranevat jälleen oleellisesti. Nettomääräisessä analyysissä hyötyjen ja kustannusten erotus (nettohyöty) oli nyt – 41 000 euroa julkisen sektorin ja – 70 000 euroa valtiosektorin tasolla (ajalla 4/2000-3/2002). Hyöty-kustannus –suhteeksi muodostui näin 0,76 (julkinen sektori) ja 0,58 (valtiosektori). Valtio- ja julkisen sektorin tasolla alle ykkösen jäävät hyöty-kustannussuhteet tarkoittavat huomioitujen rahamääräisten hyötytekijöiden arvioidun määrän kattavan vastaavista kustannuksista kyseisen osuuden – esimerkiksi julkisen sektorin tasolla 76 prosenttia. Kuntien näkökulmasta projektin toiminta näyttää jo huomioitujen tekijöiden valossa hyvin kannattavalta – vähäinen panostus projektin toimintaan aikaansai liki kymmenkertaiset hyödyt! Tämä on toki luonnollista kun muistaa, etteivät kunnat ole toiminnan pääasiallinen rahoittaja – samankaltainen tulos on nähtävissä työvalmennusyksiköiden kohdalla valtiosektorin näkökulmasta (ks. kpl 5.2.4.). (Taulukko 31, Kuvio 6)

Oleellista on, ettei analyysi ei huomioi kaikkia edes julkistaloudellisia hyötyvaikutuksia – jos toisaalta ei myöskään vuotoja. Nämä ja muut työvalmennuskeskusten analyysin kohdalla (kpl 5.2.4.) mainitut tekijät muistaen voidaan todeta, että ”todellisuudessa” projektin toiminnan julkiset hyödyt lienevät varmuudella esitettyjä perustuloksia (taulukot 30-31) suuremmat, eli – koska kaikki kustannukset on huomioitu⁶¹ - toiminta olisi julkistaloudellisesti kannattavampaa. Verrattaessa Työllistymispalvelukeskus –projektin tuloksia Kaski työvalmennus yksiköiden koko julkisen sektorin tasolla parempiin tuloksiin (ks. kpl 5.2.4.) tulee muistaa mm. seuraavat seikat

- avoimille työmarkkinoille tähtäävien tuetun työllistymisen hankkeiden kohdalla (tarkastelun ulkopuolelle jätettyjen) pidemmän hyötyjen merkitys on epäilemättä suurempi kuin tuotannollisten työllistämisyksiköiden kohdalla
- tuetun työllistymisen hankkeiden toiminta voi olla jo vakiintunutta, mutta ei missään tapauksessa vielä siinä määrin kuin parhaimmillaan jo vuosikymmeniä toimineiden tuotannollisten työllistämisyksiköiden kohdalla.
- subjektiiviset näkemykset vaikuttavat tuloksiin ja tämä vaikutus korostuu tarkasteltaessa vain yhtä yksikköä. Työllistymispalvelukeskus –projektin asiakkaiden henkilöarvioinnin tulokset tuntuvat ”hyvin varovaisilta”. Mutta ovatko ne liian varovaisia, sitä on vaikea sanoa...

Kokonaan oma kysymyksensä on tuetun työllistymisen prosessin työllistymistä tukeva merkitys. Osa asiakkaista olisi arvioiden mukaan työllistynyt vaihtoehtotilanteessa (ei projektia) työhallinnon yhdistelmätuki –vaihtoehdon kautta tai jopa avoimille työmarkkinoille ilman tukitoimia. Taulukossa 26 esitetyt prosenttiosuudet kuvaavat tilannetta kaikkien arvioitujen henkilöiden kohdalla mikäli projektia ei olisi ollut olemassa. Käytännössä projektin asiakkaista ei siis ole identifioitavissa ryhmää, jonka kohdalla projektin tuki olisi ollut tarpeetonta. Yksittäisiä henkilöitä voi toki löytyä.

⁶¹ Ns. vuotoja ei tässä ole huomioitu, mutta ainakin dead weight –vuodon merkitys on vähäinen, sillä avoimille työmarkkinoille ilman tukitoimia vaihtoehdon todennäköisyydeksi arvioitiin 2 prosenttia (taulukko 26).

Työllistämispalvelukeskus –projektin asiakkaille kohdistetun kyselyn (N=94, n=30) mukaan 53 prosenttia asiakkaista antoi projektin kautta saadulle ”tuelle työllistymisprosessissa” kokonaisuutena arvosanaksi ”kiitettävä” tai ”hyvä”. ”Kiitettävä tuki” –vastausten osuus oli 30 prosenttia. ”Tyydyttävä” arvosanan antoi 40 prosenttia. Täysin hyödyttömänä työllistymisen tukimenetelmänä projektin koki vain 7 prosenttia asiakkaista. Vaikka vastausten määrä on suhteellisen vähäinen, huomio kuitenkin kiinnittyy selkeästi projektista hyötyneisiin ja ei-hyötyneisiin ryhmiin. Taustalla on tietysti projektin onnistumiset ja ”epäonnistumiset” asiakkaiden työllistymiseen tai muuhun aktiivitoimeen pyrkimisessä, sekä tiettyjen asiakkaiden ohjautuminen projektiin ”puolipakolla”. Selittäviä tekijöitä voivat olla myös työnantajayhteyksien kehittämistarpeet tietyillä toimialoilla ja tietyille asiakkaille soveliaiden työpaikkojen puuttuminen / vähäisyys alueella. Olennaista kuitenkin on, että kaikkien projektin asiakkaiden ei voida odottaa työllistyvän, kun projektin kohderyhmänä ovat varmuudella erityistä tukea työllistymisessään tarvitsevat ryhmät. (Taulukko 33)

Koska analyysi sisältää melkoisen määrän oletuksia, on syytä kokeilla myös muutamien oletusmuutosten (muut tekijät vakioina) vaikutusta edellä esitettyihin perustuloksiin (taulukot 30-31). Muutos, jossa tarkasteltujen kuuden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun lisäkäyttö olisikin ollut henkilöarviointien perusteella ilmeisen varovasti arvioitua hieman suurempaa⁶² (herkkyysanalyysi II), ei vaikuta oleellisesti tuloksiin. Jos taas työhallinnon yhdistelmätuki –vaihtoehtoa ei olisi ollut käytettävissä (herkkyysanalyysi I) lopputulos heikkenee jonkin verran valtio- ja julkisen sektorin tasoilla ja paranee kuntien näkökulmasta. Esimerkiksi nettomääräisen analyysin hyöty-kustannus –suhde heikkenee tällöin 0,76:stä 0,60:ään (julkinen sektori). (Taulukko 32, Kuvio 7)

Tarkasteluperiodi 1.4.2000-31.3.2002 Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöt huomioidaan, vuotoja ei huomioida	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
(a) Projektin toiminnan ansiosta realisoituneet bruttomääräiset julkiset säästöt (vaihtoehtokustannus) yhteensä (4/00-3/02, 1000 euroa) ⁶³	51,0	126,2	177,2
%	29	71	100
(b) Projektin toiminnan julkinen bruttohinta (4/00-3/02, 1000 euroa)	45,3	264,1	309,4
%	15	85	100
Julkisten hyötyjen ja kustannusten erotus (4/00-3/02, 1000 euroa) (a-b)	5,7	- 137,9	-132,2
%	-4	104	100
Hyöty-kustannus –suhde (a/b)	1,13	0,48	0,57

Taulukko 30: Työllistämispalvelukeskus –projektin kustannus-hyöty –analyysin bruttomääräinen perustulos (sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöt huomioidaan).

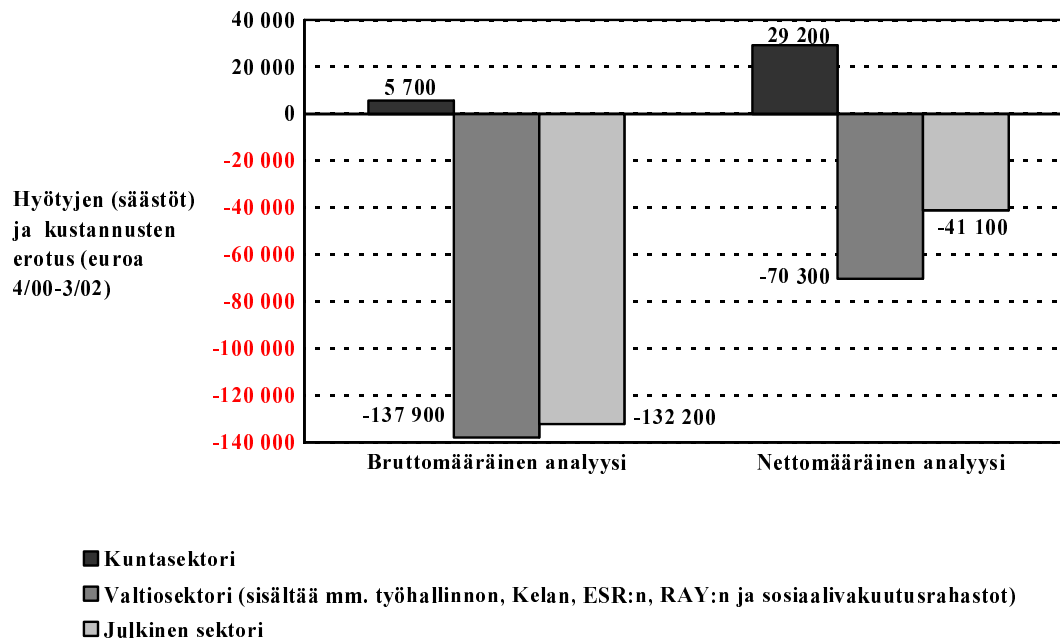
⁶² Sosiaali- ja terveydenhuollon tarkasteltavien palveluiden käyttö olisi ollut henkilöarviointeihin nähden ajallisesti määriteltävien palveluiden kohdalla 50 prosenttia suurempaa ja käynti- / palvelunkäyttökertoina määriteltävien palveluiden kohdalla 20% suurempaa.

⁶³ Työllistymisen, toimeentulon, sekä sosiaali- ja terveydenhuollon vaihtoehtokustannus.

Tarkasteluperiodi 1.4.2000-31.3.2002 Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöt huomioidaan, vuotoja ei huomioida	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
(a) Projektin toiminnan ansiosta realisoituneet nettomääräiset julkiset säästöt (vaihtoehtokustannus) yhteensä (4/00-3/02, 1000 euroa) ⁶⁴	32,5	95,3	127,8
%	25	75	100
(b) Projektin toiminnan julkinen nettohinta (4/00-3/02, 1000 euroa)	3,3	165,6	168,9
%	2	98	100
Julkisten hyötyjen ja kustannusten erotus (4/00-3/02, 1000 euroa)	29,2	-70,3	-41,1
(a-b)	-71	171	100
Hyöty-kustannus -suhde (a/b)	9,85	0,58	0,76

Taulukko 31: Työllistämispalvelukeskus –projektin kustannus-hyöty –analyysin nettomääräinen perustulos (sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöt huomioidaan).

Kuvio 6: Työllistämispalvelukeskus -projektin toiminnan kustannus-hyöty -analyysin brutto- ja nettomääräinen perustulos (palvelusäästöt huomioidaan, vuotoja ei huomioida) ajalla 4/2000-3/2002 (hyötyjen ja kustannusten erotus)

⁶⁴ Työllistymisen, toimeentulon, sekä sosiaali- ja terveydenhuollon vaihtoehtokustannus.

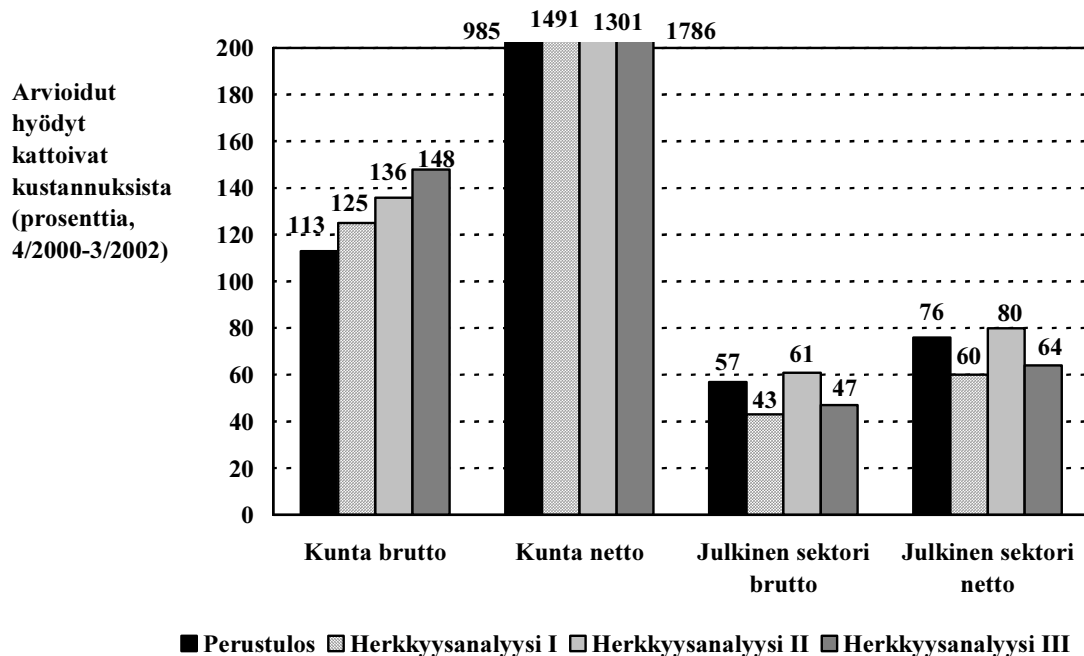
Tarkasteluperiodi 1.4.2000-31.3.2002 Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöt huomioidaan, vuotoja ei huomioida	Hyöty-kustannus –suhde		
	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht)
I. Tarkasteltujen vajaakuntoisten käytettävissä ei olisi ollut lainkaan erityistyöllistämisen keinoja ⁶⁵ Bruttomääräisenä Nettomääräisenä	1,25 14,91	0,29 0,32	0,43 0,60
II. Tarkasteltujen vajaakuntoisten työntekijöiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäkäyttö olisi arvioitua suurempaa ⁶⁶ Bruttomääräisenä Nettomääräisenä	1,36 13,01	0,48 0,56	0,61 0,80
III. Tarkasteltujen vajaakuntoisten käytettävissä ei olisi ollut lainkaan erityistyöllistämisen keinoja ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäkäyttö olisi ollut arvioitua suurempaa (herkkyysanalyysit II ja III) Bruttomääräisenä Nettomääräisenä	1,48 17,86	0,29 0,30	0,47 0,64
Perustulos (ks. taulukot 30-31) Bruttomääräisenä Nettomääräisenä	1,13 9,85	0,48 0,58	0,57 0,76

Taulukko 32: Työllistämispalvelukeskus –projektin kustannus-hyöty –analyysin brutto- ja nettomääräisen perustuloksen (sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöt huomioidaan, vuotoja ei huomioida) herkkyysanalyysit I-III (hyöty-kustannus –suhde).

⁶⁵ Työllistymisvaihtoehtojen todennäköisyyksinä käytetään seuraavia: avoimet työmarkkinat ilman tukitoimia 1,9% (ei muutosta) ja työllistymistä ei olisi tapahtunut 98,1%. Henkilöarvioinnissa saatuja työllistymisen vaihtoehtojen todennäköisyyksiä muutetaan niin, että ”erityistyöllistämisen” vaihtoehtojen (tässä yhdistelmä-tuki –vaihtoehto) todennäköisyydet ovat nollija ja vastaavat todennäköisyysosuudet lisäävät työllistymistä ei olisi tapahtunut –vaihtoehdon todennäköisyyttä (vrt. taulukkoon 26).

⁶⁶ Sosiaali- ja terveydenhuollon tarkasteltavien palveluiden käyttö olisi ollut henkilöarviointeihin nähden ajallisesti määriteltävien palveluiden kohdalla 50 prosenttia suurempaa ja käynti- / palvelunkäyttökertoina määriteltävien palveluiden kohdalla 20% suurempaa. Käytetään siis arvoja: Päihdehuollon laitoshoido 0,9% ja psykiatrian päiväsairaala 0,3% sekä käynti- / palvelunkäyttökertoina määriteltävien palveluiden kohdalla A-klinikka 116 käyntiä ja mielenterveys toimisto 193 käyntiä (vrt. taulukoihin 27-28).

Kuvio 7: Työllistymispalvelukeskus projektin julkisten hyötyjen ja kustannusten suhde (4/2000-3/2002): perustulos ja herkkyysanalyysien I-III tulokset kunta- ja julkisen sektorin tasoilla

Millainen on ollut projektin tuki työllistymisellesi (hlöä)					%
Ei tukenut lainkaan	Tyydyttävä tuki	Hyvä tuki	Kiitettävä tuki	Yhteensä	
2	12	7	9	30	
7	40	23	30	100	

Asiakkaita yhteensä ajalla 1.4.2000-31.3.2002 kaikkiaan 94 (N), vastauksia kyseiseen kysymykseen 30 (n)

Taulukko 33: Työllistymispalvelukeskus –projektin tuki työllistymiselle asiakkaiden kokemana – asiakaskyselyn perusteella.

6.4 Vertailu aiempiin tuloksiin

Honkalampi –säätiön Kaski työvalmennus Joensuu ja Outokumpu –yksiköiden (tuolloin Joensuun ja Outokummun TeeKoo –tuotteet) vastaava kustannus-hyöty –analyysi on suoritettu myös vuoden 1999 toimintaa koskien (Ylipaavalniemi, 2000, a; Ylipaavalniemi 2001, b). Työllistymispalvelukeskus –projektia edeltävän Työtiet –projektin julkisia hyötyjä ja kustannuksia on myös arvioitu hieman karkeammalla tasolla (Ylipaavalniemi, 2000, b; tarkasteluperiodi 1.4.1998-30.6.2000).

Joensuun yksikön kohdalla hyötyjen ja kustannusten erotukseksi nettomääräisessä analyysissä koko julkisen sektorin tasolla arvioitiin vuoden 1999 tarkasteluperiodilla n. 185 000 euroa (1,1 milj. markkaa) hyöty-kustannus –suhteen ollessa 1,89. Nyt suoritettussa analyysissä päädyttiin arvioon 105 000 euroa hyöty-kustannussuhteella 1,40 (ks. taulukko 20). Erolle on olemassa pari luontevaa selitystä. Ensinnäkin, molemmissa tarkasteluissa huomioitiin julkisena kustannuksena kaikki julkinen tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot yksiköltä – siis myös muuhun kuntouttavaan toimintaan kohdistunut rahoitus. Julkiset säästöt (hyötypuoli) arvioitiin v. 1999 tarkastelussa kaikkien vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden kohdalla, kun tässä tarkastelussa taas huomioitiin ainoastaan työsuhteisen toiminnan ja työtoiminnan piirissä olleet henkilöt. Tarkastelutapojen eroa vain korostaa yksikön toiminnan luonteen selkeä muutos tarkasteluvuosien välillä. Vuoden 1999 Joensuun TeeKoo –tuote oli vielä perinteinen tuotannollinen työkeskus, kun vuoden 2001 toiminnan perusteella se voitiin jo määritellä työllistymisen monipalvelukeskukseksi⁶⁷. Toinen tekijä eron taustalla on aina enemmän tai vähemmän subjektiivisia näkemyksiä sisältävä henkilöarviointi. Vuoden 1999 henkilöarvioinnin tulokset poikkesivat jonkin verran yleensä vastaavissa analyyseissä saaduista tuloksista. Toisaalta mahdotonta niitä on nimittää ”vääriksi” tai ”harhaisiksi”. Nyt tulokset olivat tältä osin linjassa muiden yksiköiden kohdalla saatujen tulosten kanssa. Kolmas eroja selittävä tekijä on laskentamenetelmän tarkentuminen – nyt saadut tulokset ovat (ceteris paribus) luotettavampia kuin aiemmat.

Silloisen Outokummun TeeKoo –tuotteen kohdalla hyötyjen ja kustannusten erotukseksi nettomääräisessä analyysissä ja koko julkisen sektorin tasolla arvioitiin vuoden 1999 tarkasteluperiodilla n. 99 000 euroa (586 000 mk) hyöty-kustannussuhteen ollessa peräti 3,74. Outokummun yksikköä ei tällä kerralla tarkasteltu erillään muista, mutta korkean liiketoiminnan tulojen osuuden (taulukko 10) omaavana yksikkönä ja kun toiminta on säilynyt liki muuttumattomana, saman suuruusluokan tulokseen olisi saatettu päätyä nytkin.

Työtiet –projektin julkisia hyötyjä ja kustannuksia arvioitaessa päädyttiin tulokseen, jossa jo nettomääräiset sosiaaliturvasäästöt ylittivät projektin toiminnan nettohinnan tarkasteluperiodilla 4/1998-6/2000 – eli tulos oli selkeästi parempi kuin työllistymispalvelukeskus –projektin kohdalla nyt arvioitu (taulukko 31). Vaikka analyyseissä käytetyt menetelmät ja oletukset eivät ole likimainkaan vastaavia, on syytä pohtia tulosten eroja. Taustalla voi olla esimerkiksi kohderyhmän vaikeutuminen (asiakkaat kun on ohjattu projektiin). Vuosien kuluessa kumuloitunutta vaikeasti työllistyvää joukkoa on voitu lähteä purkamaan lähettämällä projektiin ensin parhaat työllistymismahdollisuudet omaavista henkilöistä... Missään tapauksessa nyt saadut tulokset eivät ole huonoja, ne vain tuntuvat huonoilta verrattuna Työtiet –projektin kohdalla saatuihin huipputuloksiin (Ylipaavalniemi, 2000, b).

Tässä selvityksessä saadut tulokset ovat varmuudella luotettavampia kuin aiemmat tulokset (Ylipaavalniemi, 2000 a-b ja 2001, b) laskentamenetelmän kehittymisen ja yksiköiden henkilöstön vaihtoehtoiskustannusajattelua koskevan kokemuksen karttuessa. Totuus on, että tulosten luotettavuus tai epäluotettavuus on suurelta osin kiinni kohdeyksiköiden henkilöstön panoksesta tutkimuksen onnistumiseen.

⁶⁷ Muuhun kuntouttavaan toimintaan luettujen palveluiden osuus kaikista toteutuneista vajaakuntoisten työ- yms. päivistä oli 13 prosenttia (1999), kun 31.12.2001 muun kuntouttavan toiminnan piirissä oli jo yli puolet vajaakuntoisista työntekijöistä / asiakkaista.

Lähdeluettelo

- Eläketurvakeskus, Kansaneläkelaitos (2002): Tilasto Suomen eläkkeensaajista kunnittain 2001.
- Heikkinen, Kaisa; Hujanen, Timo; Rusama, Heli (2001): Terveystuhoollon yksikkökustannukset Suomessa vuonna 2000. Stakes, aiheita 23/2001. <http://www.stakes.fi/verkkojulk/pdf/Aiheita23-2001.pdf>
- Hietala, Kari (1997): Vaikuttavuus, vuodot ja muut evaluoinnin käsitteet. ESR –julkaisu 1/1997.
- Järvenpään sosiaalisairaala (2002): A-klinikkasäätiön Järvenpään sosiaalisairaalan hoitopalveluhinnasto 2002. <http://www.a-klinikka.fi/jss/paihdehoito/hoitohinnasto/index.html>
- Kela (2002): Kansaneläkelaitoksen vammaisetuustilastot 2001. Kansaneläkelaitoksen julkaisuja T10:13.
- Lamminpää, Kaarina; Mattila, Pirkko (2001): Toimeentulotuki 2000. Stakes, tilastoraportti 6/2001.
- Pohjois-Karjalan TE-keskus (2002): Työllisyyskatsaus 12/2002. <http://www2.te-keskus.fi/new/pok/tilastot/joulu02.htm>
- Tilastokeskus (2002): Palkkatilastot. Palkansaajien ansiotasot. http://www.stat.fi/tk/tp/tasku/taskus_palkat.html
- Työministeriö (2002, a): Työllisyyskatsaus joulukuun 2002. <http://www.mol.fi/tilastojulkaisu/Joulu02.pdf>
- Työministeriö (2002, b): Vajaakuntoiset työnhakijat ja työttömät vuonna 2001. Julkaisematon tilasto, T. Stengård / Työministeriö 8.10.2002.
- Ylipaavalniemi, Pasi (2003): Tuotannollisten työllistämisyksiköiden ja tuetun työllistymisen hankkeiden tilastokartoitus. Julkaisematon materiaali – valmistuu elokuussa 2003.
- Ylipaavalniemi, Pasi; Varanka, Marjatta (2002): Työllistävä sosiaalinen yritys – osaratkaisu työllistämisen ongelmiin. Työpoliittinen aikakauskirja 4/2002, sivut 57-68. Työministeriö. <http://www.mol.fi/tiedotus/Aikakauskirja/ylipaavalniemivaranka.pdf>
- Ylipaavalniemi, Pasi (2001, a): Vammaisten ja vajaakuntoisten työllistämisen kokonaiskartoitus. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 6/2001. Helsinki. <http://www.vn.fi/stm/suomi/julkaisu/julk01fr.htm>
- Ylipaavalniemi, Pasi (2001, b): Kustannus-hyöty –analyysi: Outokummun TeeKoo –tuote. VATES –säätiö.
- Ylipaavalniemi, Pasi (2000, a): Kustannus-hyöty –analyysi: Joensuun TeeKoo –tuote. VATES –säätiö.
- Ylipaavalniemi, Pasi (2000, b): Työtiet –projektin toiminnan vaikutukset julkiselle taloudelle. VATES –säätiö.

Liite 1: Käytetyistä oletuksista

Kustannus-hyöty –analyysissä käytettyjen yksikkökustannusten laskennassa (taulukot 1-1 – 1-11) on käytetty seuraavia oletuksia: työnantajan maksamien sosiaalivakuutusmaksujen määrä on 26 prosenttia⁶⁸ ja työntekijän 5,2 prosenttia palkkasummasta. Palautuvan kunnallisveron määränä on käytetty 15 prosenttia (kunnallisveroäyri – arvioitu kunnallisverotuksen vähennysten keskimääräinen vaikutus).

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden julkisia yksikkökustannuksia (kustannus hoitopäivää, käynti- / palvelun käyttökertaa kohti) laskettaessa (taulukot 1-5 – 1-9) on lisäksi käytetty seuraavaa yksinkertaistavaa oletusta: bruttomääräisestä julkisesta yksikkökustannuksesta 75 prosenttia on henkilöstökustannuksia (palkka, työnantajan sosiaalivakuutusmaksut). Henkilöstökustannuksista 79%:a oletetaan olevan varsinaisia palkkakustannuksia (työnantajan sosiaalivakuutusmaksut poistaen)⁶⁹. Palkkakustannuksista oletetaan palautuvan 15% kunnallisverona, 5,2% työntekijän sosiaalivakuutusmaksuina, 26% työnantajan sosiaalivakuutusmaksuina ja 11,7% valtion tuloverona⁷⁰. Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuutta ei huomioida – kustannus kohdistuu välittömälle maksajalle (kunnille).

	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
(a) Bruttokustannus	0	0	0
(b) Palautuvat verot ja sosiaalivakuutusmaksut (b1+b2+b3+b4)	1 875	4 104,4	5 979,4
<i>(b1) Kunnallisvero</i>	<i>1 875</i>	<i>0</i>	<i>1 875</i>
<i>(b2) Valtion tulovero</i>	<i>0</i>	<i>204,4</i>	<i>204,4</i>
<i>(b3) Työntekijän sosiaalivakuutusmaksut</i>	<i>0</i>	<i>650</i>	<i>650</i>
<i>(b4) Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut</i>	<i>0</i>	<i>3 250</i>	<i>3 250</i>
(a-b) Nettokustannus	-1 875	-4 104,4	-5 979,4
Bruttopalkka (-oletus) avoimilla työmarkkinoilla 1000 euroa/kk, eli 12500 euroa vuodessa. Palautuvan kunnallisveron määräksi arvioidaan 1875 euroa (12500*0,15), valtionveron määräksi 204,4 euroa (tuloveroasteikko 2001) sekä työnantajan ja työntekijän maksamien sosiaalivakuutusmaksujen määräksi 3250 euroa (26%) ja 650 euroa (5,2%) vuodessa.			

Taulukko 1-1: Avoimet työmarkkinat ilman tukitoimia työllistymisen vaihtoehdon julkinen kustannus (-oletus) toimijoittain brutto- ja nettomääräisenä (euroa/vuosi/henkilö).

⁶⁸ Työnantajan maksamat sairausvakuutusmaksut, kansaneläkemaksut, työttömyysvakuutusmaksut, työeläkevakuutusmaksut, ryhmähenkivakuutusmaksut ja tapaturmavakuutusmaksut, sekä työntekijöiden maksamat työttömyysvakuutusmaksut ja työeläkemaksut (keskimääräinen oletus vuoden 1999 maksutasolla).

⁶⁹ Henkilöstökustannus*0,79*1,26 ≈ henkilöstökustannus.

⁷⁰ Kaikkien palkansaajien säännöllisen työajan kuukausikeskiansio vuoden 2001 viimeisellä neljänneksellä oli tilastokeskuksen (2002) mukaan 2142 euroa/kk, eli vuositasolla 26775 euroa. Tuloverotaulukon (taulukko1-12) perusteella valtionveron määrä em. tulosta on 11,7% vähennyksiä huomioimatta.

	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
(a1) Tukityöllistämisen bruttokustannus (euroa/4kk)	4 272,4	767,6	5 040
(a2) Työttömyyden bruttokustannus (euroa/8kk) (ansiosidonnainen työttömyysturva)	0 ⁷¹	5 488	5 488
(a) Bruttokustannus yhteensä (euroa/vuosi; a1+a2)	4 272,4	6 255,6	10 528
(b) Palautuvat verot ja sosiaalivakuutusmaksut (euroa/vuosi; b1+b2+b3+b4)	1 423,2	1 330,3	2 753,5
<i>(b1) Kunnallisvero</i>	1 423,2	0	1 423,2
<i>(b2) Valtion tulovero</i>	0	-	-
<i>(b3) Työntekijän sosiaalivakuutusmaksut</i>	0	2 90,3	290,3
<i>(b4) Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut</i>	0	1 040,0	1 040,0
(a-b) Nettokustannus (euroa/vuosi)	2 849,2	4 925,3	7774,5
<p>Työhallinnon työllistämistuki vaihtoehto tarkoittaa tässä työllistämistukien avulla tapahtuvaa työllistymistä kunnan palvelukseen kuuden kuukauden määräajaksi. Elämäntilanteen oletetaan ”pysyväisluonteisesti” vaihtelevan tukityöllistämiskausien ja työttömyyden välillä seuraavasti: kolmen vuoden periodilla henkilö on vuoden ajan työllistettynä ja kaksi vuotta työttömänä - vuositasona (laskennallisesti) 4 kk tukityöllistettynä ja 8 kk työttömänä (ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha).</p> <p>Työhallinnon työllistämistuki vaihtoehdon bruttokustannus (=työllistämistuki) on valtiosectorille v. 2001 etuustasolla 767,6 euroa/kk (35,7*21,5), eli 3070,4 euroa/laskennallinen 4 kk jakso (normaali työllistämistuki 80%:lla korotettuna). Työllistyneen bruttopalkkatasoksi oletetaan 1000 euroa/kk. Kuntasektorin kustannus 4 kuukauden työllistämiskausista on 5040 euroa (sis. työnantajan sos. vakuutusmaksuja 26 prosenttia palkkasummasta), jota työllistämistuki vähentää 4272,4 euroon.</p> <p>Laskennalliselta 8 kuukauden vuotuiselta työttömyysjaksolta saadaan ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa, jonka määrä on 1000 euron bruttokuukausipalkan perusteella (ilman lapsikorotuksia) n. 686 euroa/kk, eli 8 kuukauden jaksolla 5488 euroa. Kustannus kohdistuu kokonaan valtiosectorille (sis. työttömyyskassat).</p> <p>Työhallinnon työllistämistuki vaihtoehdossa henkilön bruttovuositulot perustoimeentulon osalta ovat 9488 euroa (4*1000 + 8*686), josta kunnallisverojen osuus on arviolta 1423,2 euroa (9488*0,15). Tukityöllistetyt työnantajat kunta maksaa sosiaalivakuutusmaksuja 1040 euroa (4000*0,26) ja työntekijä 208 euroa (4000*0,052). Tuloveroa työntekijä ei joudu maksamaan. Työttömyyspäivärahasta pidätetyn sairausvakuutusmaksun suuruus on 82,3 euroa (5488*0,015).</p>			

Taulukko 1-2: Työhallinnon työllistämistuki työllistymisen vaihtoehdon julkinen kustannus (-oletus) toimijoittain brutto- ja nettomääräisenä (euroa/vuosi/henkilö).

⁷¹ Työttömyyden bruttokustannuksena on huomioitu ainoastaan perustason sosiaaliturva (työttömyysturva), eli ei toimeentulotukea. Toimeentulotuki sisältyy toimeentulon vaihtoehtokustannus (työllistyminen) –laskelmaan, jossa arvioidaan toteutuneen vaihtoehdon (työllistämisyksikkö) ja eri työllistymisen vaihtoehtojen kautta saatavan tulotason erojen vaikutusta saatujen sosiaaliturvan etuuksien kokonaismäärään.

	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
(a1) Yhdistelmätukityön bruttokustannus (euroa/4 kk)	0	3 543,2	3 543,2
(a2) Työttömyyden bruttokustannus (euroa/8kk) Ansiosidonnainen työttömyysturva	0 ⁷²	5 488,0	5 488,0
(a) Bruttokustannus yhteensä (euroa/vuosi; a1+a2)	0	9 031,2	9 031,2
(b) Palautuvat verot ja sosiaalivakuutusmaksut (euroa/vuosi; b1+b2+b3+b4)	1 423,2		
<i>(b1) Kunnallisvero</i>	1 423,2	0	1 423,2
<i>(b2) Valtion tulovero</i>	0	-	-
<i>(b3) Työntekijän sosiaalivakuutusmaksut</i>	0	290,3	290,3
<i>(b4) Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut</i>	0	1 040,0	1 040,0
(a-b) Nettokustannus (euroa/vuosi)	-1 423,2	7 700,9	6 277,7
<p>Työhallinnon yhdistelmätuki vaihtoehto tarkoittaa tässä yhdistelmätuen avulla tapahtuvaa työllistymistä yksityiselle sektorille 12 kuukauden määräajaksi aina 500 päivän (≈ 2 vuotta) työttömyyden jälkeen. Elämäntilanteen oletetaan ”pysyväisluonteisesti” vaihtelevan yhdistelmätukijaksojen ja työttömyyden välillä seuraavasti: kuuden vuoden periodilla henkilö on kaksi vuotta työllistettynä ja neljä vuotta työttömänä - vuositasolla (laskennallisesti) 4 kk yhdistelmätuella työllistettynä ja 8 kk työttömänä (ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha).</p> <p>Työhallinnon yhdistelmätuki vaihtoehtoon bruttokustannus (=yhdistelmätuki) on valtiosektorille v. 2001 etuustasolla 885,8 euroa/kk (41,2*21,5), eli 3543,2 euroa/laskennallinen 4 kk jakso (työmarkkinatuki ja täysi työllistämistuki työnantajalle). Kuntasektorille ei aiheudu kustannuksia. Työllistyneen bruttopalkkatasoksi oletetaan 1000 euroa/kk. Yksityisen sektorin työnantajan bruttokustannus 4 kuukauden yhdistelmätukijaksosta on 26 prosentin sosiaalivakuutusmaksuilla 5040 euroa (1000*1,26*4), jota yhdistelmätuki 3543,2 euroa pienentää 1496,8 euroon.</p> <p>Laskennalliselta 8 kuukauden vuotuiselta työttömyysjaksolta saadaan ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa, jonka määrä on 1000 euron bruttokuukausipalkan perusteella (ilman lapsikorotuksia) n. 686 euroa/kk, eli 8 kuukauden jaksolla 5488 euroa. Kustannus kohdistuu kokonaan valtiosektorille (sis. työttömyyskassat).</p> <p>Työhallinnon yhdistelmätuki vaihtoehtossa henkilön bruttovuositulot perustoimeentulon osalta ovat 9488 euroa (4*1000 + 8*686), josta kunnallisverojen osuus on arviolta 1423,2 euroa (9488*0,15). Yhdistelmätuella työllistetyt työnantaja maksaa sosiaalivakuutusmaksuja 1040 euroa (4000*0,26) ja työntekijä 208 euroa (4000*0,052). Tuloveroa työntekijä ei joudu maksamaan. Työttömyyspäivärahasta pidätetyn sairausvakuutusmaksun suuruus on 82,3 euroa (5488*0,015).</p>			

Taulukko 1-3: Työhallinnon yhdistelmätuki työllistymisen vaihtoehtoon julkinen kustannus (-oletus) toimijoittain brutto- ja nettomääräisenä (euroa/vuosi/henkilö).

⁷² Työttömyyden bruttokustannuksena on huomioitu ainoastaan perustason sosiaaliturva (työttömyysturva), eli ei toimeentulotukea. Toimeentulotuki sisältyy toimeentulon vaihtoehtoisesta kustannuksesta (työllistyminen) –laskelmaan, jossa arvioidaan toteutuneen vaihtoehtoon (työllistämisyksikkö) ja eri työllistymisen vaihtoehtojen kautta saatavan tulotason erojen vaikutusta saatujen sosiaaliturvan etuuksien kokonaismäärään.

	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
Avoimet työmarkkinat ilman tukitoimia <i>Bruttomääräisenä</i>	0	0	0
<i>Nettomääräisenä</i>	-1 875	-4 104,4	-5 979,4
Työllistymistä ei olisi tapahtunut <i>Bruttomääräisenä</i>	0	0	0
<i>Nettomääräisenä</i>	0	0	0
Työhallinnon työllistämistuki <i>Bruttomääräisenä</i>	4 272,4	6 255,6	10 528
<i>Nettomääräisenä</i>	2 849,2	4 925,3	7 774,5
Työhallinnon yhdistelmätuki <i>Bruttomääräisenä</i>	0	9 031,2	9 031,2
<i>Nettomääräisenä</i>	-1 423,2	7 700,9	6 277,7

Taulukko 1-4: Käytetyt työllistymisen vaihtoehtojen julkiset yksikkökustannusoletukset brutto- ja nettomääräisinä (euroa/vuosi/henkilö (taulukot 1-1 – 1-3).

	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
(a) Bruttokustannus (euroa/vuosi/hoitopaikka)	76 650,0	0	76 650,0
(b) Palautuvat verot ja sosiaalivakuutusmaksut (b1+...+b4) (euroa/vuosi/hoitopaikka)	6 812,3	19 483,1	26 295,4
<i>(b1) Kunnallisvero</i>	6 812,3	0	6 812,3
<i>(b2) Valtion tulovero</i>	0	5 313,6	5 313,6
<i>(b3) Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut</i>	0	11 807,9	11 807,9
<i>(b4) Työntekijän sosiaalivakuutusmaksut</i>	0	2 361,6	2 361,6
(a-b) Nettokustannus (euroa/vuosi/hoitopaikka)	69 837,7	-19 483,1	50 354,6
<p>Psykiatrian erikoissairaanhoidon laitoshoidon (vuodeosastohoito) julkinen yksikkökustannus vuonna 2000 (asiakasmaksut vähennettynä) oli 1330 mk/hoitopäivä ja 2130 mk/tehostettu hoitopäivä (Heikkinen ym., 2001). Psykiatrian erikoissairaanhoidon laitoshoidon julkisena (välittömästi kunnan) bruttokustannuksena käytetään 210 euroa/hoitopäivä (n. 1250 mk), eli vuositasolla 76650 euroa (365*210).</p> <p>Henkilöstökustannusten (palkka ja työnantajan maksamat sosiaalivakuutusmaksut) määräksi arvioidaan 57487,5 euroa/hoitopaikka (0,75*76650), josta edelleen varsinaisia palkkakustannuksia on 45415,1 euroa/hoitopaikka (0,79*57487,5). Palautuvan kunnallisveron määrä on 6812,3 euroa (15%), valtion tuloveron määrä 5313,6 euroa (11,7%), työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen määrä 11807,9 euroa (26%) ja työntekijän sosiaalivakuutusmaksujen määrä 2361,6 euroa/vuosi/ hoitopaikka. Näin hoitopaikan nettokustannukseksi julkisen sektorin tasolla saadaan n. 50 400 euroa/vuosi.</p>			

Taulukko 1-5: Psykiatrian erikoissairaanhoidon laitoshoidon hoitopaikan julkinen brutto- ja nettokustannus (-oletus).

	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
(a) Bruttokustannus (euroa/vuosi/hoitopaikka)	26 000,0	0	26 000,0
(b) Palautuvat verot ja sosiaalivakuutusmaksut (b1+...+b4) (euroa/vuosi/hoitopaikka)	2 310,8	6 608,8	8 919,6
<i>(b1) Kunnallisvero</i>	<i>2 310,8</i>	<i>0</i>	<i>2 310,8</i>
<i>(b2) Valtion tulovero</i>	<i>0</i>	<i>1 802,4</i>	<i>1 802,4</i>
<i>(b3) Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut</i>	<i>0</i>	<i>4 005,3</i>	<i>4 005,3</i>
<i>(b4) Työntekijän sosiaalivakuutusmaksut</i>	<i>0</i>	<i>801,1</i>	<i>801,1</i>
(a-b) Nettokustannus (euroa/vuosi/hoitopaikka)	23 689,2	-6 608,8	17 080,4
<p>Psykiatrian erikoissairaanhoidon päiväsairaalan hoitopäivän (käynnin) ja kuntoutuspäivän julkinen yksikkökustannus vuonna 2000 oli 600 mk/ hoito- tai kuntoutuspäivä (Heikkinen, ym. 2001). Psykiatrian erikoissairaanhoidon päiväsairaalan hoitopäivän (käynnin) julkisena (välittömästi kunnan) bruttokustannuksena käytetään 100 euroa/hoitopäivä (n. 600 mk), eli vuositasolla 26000 euroa (260*100).</p> <p>Liitteen alussa ja taulukossa 1-5 kuvatulla tavalla laskien hoitopaikan nettokustannukseksi julkisen sektorin tasolla saadaan n. 17100 euroa/vuosi.</p>			

Taulukko 1-6: Psykiatrian erikoissairaanhoidon päiväsairaalan hoitopaikan julkinen brutto- ja nettokustannus (-oletus).

	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht)
(a) Bruttokustannus (euroa/vuosi/hoitopaikka)	36 500,0	0	36 500,0
(b) Palautuvat verot ja sosiaalivakuutusmaksut (b1+...+b4) (euroa/vuosi/hoitopaikka)	3 243,9	9 277,7	12 521,6
<i>(b1) Kunnallisvero</i>	<i>3 243,9</i>	<i>0</i>	<i>3 243,9</i>
<i>(b2) Valtion tulovero</i>	<i>0</i>	<i>2 530,3</i>	<i>2 530,3</i>
<i>(b3) Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut</i>	<i>0</i>	<i>5 622,8</i>	<i>5 622,8</i>
<i>(b4) Työntekijän sosiaalivakuutusmaksut</i>	<i>0</i>	<i>1 124,6</i>	<i>1 124,6</i>
(a-b) Nettokustannus (euroa/vuosi/hoitopaikka)	33 256,1	-9 277,7	23 978,4
<p>A-klinikkasäätiön Järvenpään sosiaalisairaala⁷³ laskuttaa asiakkailtaan -lähinnä kunnilta – vuonna 2002 esimerkiksi alkoholiriippuvaisten katkaisuhoidosta ja kuntouttavasta yhteisohjauksesta 108 euroa/hoitopäivä (Järvenpään sosiaalisairaala, 2002). Päihdehuollon laitoshoidon hoitopaikan julkisena bruttokustannuksena käytetään 100 euroa/hoitopäivä (n. 600mk), eli vuositasolla 36500 euroa (100*365).</p> <p>Liitteen alussa ja taulukossa 1-5 kuvatulla tavalla laskien hoitopaikan nettokustannukseksi julkisen sektorin tasolla saadaan n. 24000 euroa/vuosi.</p>			

Taulukko 1-7: Päihdehuollon laitoshoidon hoitopaikan julkinen brutto- ja nettokustannus (-oletus).

⁷³ A-klinikkasäätiön Järvenpään sosiaalisairaala on maamme ainoa päihdehuollon hoitoon erikoistunut laitos, jonka toiminta-ajatuksena on tuottaa päihdeongelmallisille ja heidän omaisilleen hoitopalveluita ja toteuttaa monitieteellistä tutkimus- ja kehittämistyötä.

	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
(a) Bruttokustannus (euroa/jäsenvuosi)	1 139,6	2 930,4	4 070,0
(b) Palautuvat verot ja sosiaalivakuutusmaksut (b1+...+b4) (euroa/jäsenvuosi)	361,7	1 034,5	1 396,2
<i>(b1) Kunnallisvero</i>	<i>361,7</i>	<i>0</i>	<i>361,7</i>
<i>(b2) Valtion tulovero</i>	<i>0</i>	<i>282,1</i>	<i>282,1</i>
<i>(b3) Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut</i>	<i>0</i>	<i>627,0</i>	<i>627,0</i>
<i>(b4) Työntekijän sosiaalivakuutusmaksut</i>	<i>0</i>	<i>125,4</i>	<i>125,4</i>
(a-b) Nettokustannus (euroa/jäsenvuosi)	777,9	1 895,9	2 673,8
<p>Klubitalojen julkinen (kunta- ja valtiosektori) bruttokustannus oli vuonna 1999 keskimäärin 224 mk/jäsenen toimintapäivä (käyntikerta) /käyntikertaa kohti vuonna 1999. Julkisesta rahoituksesta 28 prosenttia tuli kunnilta ja 72 prosenttia valtiosektorilta (lähinnä RAY:n rahoitusta). (Ylipaavalniemi, 2001; n=9 klubitaloa)</p> <p>Klubitalon julkisena bruttokustannuksena käytetään 37 euroa/päivä (n. 220mk), eli vuositasolla 4070 euroa (110*37) olettaen jäsenten toimintapäivien määräksi keskimäärin 110päivää/henkilö. Vuosikustannuksen oletetaan jakaantuvan kunta- ja valtiosektorin välillä 28:78 suhteessa.</p> <p>Liitteen alussa ja taulukossa 1-5 kuvatulla tavalla laskien ”jäsen vuoden” nettokustannukseksi julkisen sektorin tasolla saadaan vajaat 2700 euroa/vuosi.</p>			

Taulukko 1-8: Mielenterveyskuntoutujien klubitalon julkinen brutto- ja nettokustannus (oletus).

	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
(a) Bruttokustannus (euroa/käyntikerta)	67,0	0	67,0
(b) Palautuvat verot ja sosiaalivakuutusmaksut (b1+...+b4) (euroa/käyntikerta)	6,0	17,0	23,0
<i>(b1) Kunnallisvero</i>	<i>6,0</i>	<i>0</i>	<i>6,0</i>
<i>(b2) Valtion tulovero</i>	<i>0</i>	<i>4,6</i>	<i>4,6</i>
<i>(b3) Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut</i>	<i>0</i>	<i>10,3</i>	<i>10,3</i>
<i>(b4) Työntekijän sosiaalivakuutusmaksut</i>	<i>0</i>	<i>2,1</i>	<i>2,1</i>
(a-b) Nettokustannus (euroa/käyntikerta)	61,0	-17,0	44,0
<p>Heikkinen ym. (2001) suosittavat mielenterveystoimisto- ja A-klinikkakäynnin yksikkökustannuksena käytettäväksi 400 markkaa (vuoden 2000 rahassa). Mielenterveystoimisto- ja A-klinikkakäynnin bruttomääräisenä julkisena (välittömästi kuntasektorin) yksikkökustannuksena käytetään 67 euroa/käyntikerta (n. 400mk).</p> <p>Liitteen alussa ja taulukossa 1-5 kuvatulla tavalla laskien mielenterveystoimisto- ja A-klinikkakäynnin nettokustannukseksi julkisen sektorin tasolla saadaan 44 euroa/käyntikerta.</p>			

Taulukko 1-9: Mielenterveystoimisto- ja A-klinikkakäynnin julkinen brutto- ja nettokustannus (-oletus).

	Kustannus (euroa/hoito- yms. vuosi)		
	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
Psykiatrian erikoissairaanhoidon laitoshoido			
Bruttomääräisenä	76 650,0	0	76 650,0
Nettomääräisenä	69 837,7	-19 483,1	50 354,6
Psykiatrian erik. sairaanhoidon päiväsairaala			
Bruttomääräisenä	26 000,0	0	26 000,0
Nettomääräisenä	23 689,2	-6 608,8	17 080,4
Päihdehuollon laitoshoido			
Bruttomääräisenä	36 500,0	0	36 500,0
Nettomääräisenä	33 256,1	-9 277,7	23 978,4
Mielenterveyskuntoutujien klubitalo			
Bruttomääräisenä	1 139,6	2 930,4	4 070,0
Nettomääräisenä	777,9	1 895,9	2 673,8

Taulukko 1-10: Sosiaali- ja terveydenhuollon ajallisesti määriteltävien palveluiden julkiset brutto- ja nettomääräiset yksikkökustannusoletukset (taulukot 1-5 – 1-8).

	Kustannus (euroa/hoito- yms. vuosi)		
	Kunta- sektori	Valtio- sektori	Julkinen sektori (yht.)
Mielenterveystoimisto			
Bruttomääräisenä	67,0	0	67,0
Nettomääräisenä	61,0	-17,0	44,0
A-klinikka			
Bruttomääräisenä	67,0	0	67,0
Nettomääräisenä	61,0	-17,0	44,0

Taulukko 1-11: Sosiaali- ja terveydenhuollon käynti- / palvelunkäyttökertoina määriteltävien palveluiden julkiset brutto- ja nettomääräiset yksikkökustannusoletukset (taulukko 1-9).

Verotettava ansiotulo (mk)	Vero alarajalla (mk)	Marginaali- vero (%)
66 000 - 85 000	50	14
85 000 - 117 000	2 710	18
117 000 - 184 000	8 470	24
184 000 - 325 000	24 550	30
325 000 -	66 850	37

Taulukko 1-12: Valtion tuloveroasteikko 2001.

ⁱ Monipalvelukeskuksen toiminnan volyyymi työntekijä- / asiakasmäärillä mitattuna on huomattava ja se vastaa merkittävästä osasta alueensa erityistyöllistämisen palvelutuotantoa. Monipalvelukeskuksen tuottamia työllistämispalveluita (toimintamuotoja) voivat olla mm. vajaakuntoisten sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen (aik. suojatyö; ilman työllistämistukia), työllistämistukien avulla tapahtuva työllistäminen, eri kohderyhmille (kehitysvammaiset, mielenterveyskuntoutujat...) suunnattu työtoiminta ja ennen kaikkea muu kuntouttava toiminta. Muu kuntouttava toiminta on käytännössä mm. työkokeilujen, työhönvalmennuksen, kuntouttavan työtoiminnan, työharjoittelujen, koulutuksen ja kurssien järjestämistä. Muun kuntouttavan toiminnan suuri merkitys kokonaistoiminnassa on tärkein monipalvelukeskusta tuotannollisesta työkeskuksesta ja työllistävästä sosiaalisesta yrityksestä erottava tekijä. Tuotannollinen työkeskus ja työllistävä sosiaalinen yritys voivat olla monipalvelukeskuksen palvelumuotoja / erillisiä toimintayksiköitä.

ⁱⁱ Työkeskuksen toiminta on suhteellisen markkinaorientoitunutta, mutta työllistämistavoitteet ja – päämäärät voivat häiritä markkinaorientaatiota. Harjoitettu vammaisten ja vajaakuntoisten työllistämistoiminta on pääasiassa / suurelta osin työsuhteista – sosiaalihuoltolain mukaista työsuhteista työllistämistä (aik. suojatyö; ilman työllistämistukia) ja usein myös työllistämistukien avulla tapahtuvaa työllistämistä. Tuotannollinen työkeskus voi vähäisemmässä määrin harjoittaa myös ei-työsuhteista toimintaa, kuten eri kohderyhmille suunnattu työtoiminta ja muu kuntouttava toiminta (työkokeilut, työhönvalmennus, kuntouttava työtoiminta, työharjoittelu, koulutus). Valtaosa tuotannollisen työkeskuksen työntekijöistä on vammaisia ja vajaakuntoisia: tyypillisesti ainoastaan toimihenkilöt ja työnjohto eivät ole vajaakuntoisia – siis työllistämistarkoituksessa palkattuja, kohderyhmään kuuluvia henkilöitä. Tuotannollinen työkeskus voi toimia täysin erillisenä yksikkönä tai osana työllistymisen monipalvelukeskuksen tuottamaa työllistämispalveluiden valikoimaa.

ⁱⁱⁱ Tuetun työllistymisen palvelu / projekti on kyseessä, mikäli seuraavat kriteerit täyttyvät palvelun / projektin vammaisten ja vajaakuntoisten asiakkaiden kohdalla tai niiden täyttymiseen pyritään

- tuetusti työllistynyt asiakas on palkkatyösuhteessa tavalliseen yritykseen / yhteisöön – ei vajaakuntoisten työllistämistä varten perustettuun yksikköön, kuten työkeskus tai työtoimintayksikkö
- tuetusti työllistyneen asiakkaan työpaikka on tavallisessa työyhteisössä (yksityisellä tai julkisella sektorilla), ei vammaisten ja vajaakuntoisten työllistämistä varten perustetussa yksikössä, kuten työkeskus tai työtoimintayksikkö
- työvalmentaja etsii asiakkaalle työpaikan / tukee asiakasta työpaikan etsimisessä, tukee työllistynyttä asiakasta työpaikan säilyttämisessä ja toimii yhteistyössä työllistyneen asiakkaan työnantajan kanssa.

Tuetun työllistymisen palvelun / projektin asiakkaita ovat vain he, joiden kohdalla on sitouduttu tuetun työllistymisen prosessiin (suunnitteluvaihe, valmisteluvaihe ja tuetun työllistymisen vaihe). Prosessin tavoitteena on nimenomaan työsuhteeseen työllistyminen työsuhteeseen, eli tuetun työllistymisen vaihe.

^{iv} Työllistävä sosiaalinen yritys tuottaa tavaroita ja palveluita vammaisia, vajaakuntoisia tai muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä työllistämällä. Työllistämistarkoituksessa työllistetyiksi - kohderyhmään kuuluviksi henkilöiksi – luokiteltavia työntekijöitä voi olla suhteellisesti vähemmän kuin tuotannollisessa työkeskuksessa, mutta kuitenkin vähintään 25-50 prosenttia yrityksen kokonaistyöntekijämäärästä. Toiminta on markkinaorientoituneempaa kuin tuotannollisessa työkeskuksessa. Työntekijöille maksetaan alan yleistä tasoa kyseisestä työstä noudattavaa palkkaa – riippumatta työntekijän yksilöllisestä työn tuottavuudesta – tai vähintään minimipalkkaa. Muun kuntouttavan toiminnan osuus (työhönvalmennus, työharjoittelu ja koulutus...) merkitys on vähäinen. Työllistävä sosiaalinen yritys voi toimia täysin erillisenä yksikkönä tai osana työllistymisen monipalvelukeskuksen tuottamaa työllistämispalveluiden valikoimaa.

---

^v Vuodot ovat mm. erityistyöllistämistoiminnan julkisia hyötyjä pienentäviä tekijöitä. Esimerkiksi Hietala (1997) määrittelee seuraavat kolme vuototekijää, joiden merkitys julkisen sektorin näkökulmasta vaihtelee eri tyyppisten työllistämisyksiköiden kohdalla.

- Dead weight –vuoto: jos vajaakuntoinen henkilö olisi työllistynyt avoimille työmarkkinoille ilman tukitoimia, julkisen sektorin hänen työllistämisekseen allokoimat resurssit tietyille erityistyöllistymisen yksikölle ovat olleet rahan haaskausta, ”turhaa panostusta”. Dead weight –vuoto on relevantti tekijä mm. tuotannollisten työllistämisyksiköiden ja tuetun työllistymisen hankkeiden kohdalla.
- Substitution –vuoto: mikäli (tietyillä työllistymistä tukevilla toimenpiteillä) tuettu henkilö syrjäyttää ei-tuetun henkilön työnhakutilanteessa tai yrityksen sisäisillä työmarkkinoilla, puhutaan substitution (korvaamis-) vuodosta. Substitution –vuoto on relevantti mm. tuetun työllistymisen hankkeiden kohdalla.
- Displacement (syrjäyttämisen-) -vuoto liittyy liiketoimintaa (muu kuin työllistämispalveluiden myynti) harjoittavien työllistämisyksiköiden toiminnallaan syrjäyttämiin työpaikkoihin ”ei-tuetuissa yrityksissä”. Vuodon suuruus on riippuvainen tuotteiden homogeenisuudesta ja alueellisesta kilpailutilanteesta. Jos työllistämisyksikön tuottamat tuotteet ovat täysin homogeenisia ei-tuetujen yritysten tuotteiden kanssa ja alueen kilpailutilanne on kireä, syrjäyttämisen vaikutus voi olla huomattava (huomioiden tietysti erot työn tuottavuudessa). Jos taas työllistämisyksikön tuotteet ovat differentioituja ja kilpailu on epätäydellistä, displacement –vuodon merkitys jää vähäisemmäksi. Displacement –vuoto on relevantti mm. tuotannollisten työllistämisyksiköiden kohdalla.

^{vi} Valmisteluvaiheen toimenpiteitä olivat työllistymispalvelukeskusprojektin kohdalla kuntouttava työtoiminta, työkokeilu, työharjoittelu / työelämävalmennus, sekä kurssit ja päihdekuntoutus. Työkokeilujen (toteutui 121,5 kk) ja työharjoittelun / työelämävalmennuksen (toteutui 160,5 kk) kohdalla julkista kustannusta ei ole (mikäli ylläpitokorvauksia ei huomioida). Pääsääntöisesti henkilön ennen työkokeilua saama työttömyysturvan peruspäiväraha, ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha tai työmarkkinatuki jatkuvat työkokeilun ajan. Työharjoittelussa / työelämävalmennuksessa olevalle henkilölle maksetaan työmarkkinatukea tai työllistämistukea, jonka suuruus vastaa täysin (työmarkkinatuki) ja voidaan olettaa suunnilleen vastaavan (työllistämistuki) henkilön ennen työharjoittelua / työelämävalmennusta saamaa työmarkkinatukea tai peruspäivärahaa/ansiosidonnaista päivärahaa. Kurssien ja päihdekuntoutuksen julkisia kustannuksia ei tässä huomioida – tietoja ei ole käytettävissä.

^{vii} Tuetun työllistymisen prosessiin liittyvän (valmisteluvaihe) kuntouttavan työtoiminnan (toteutui n. 7 kk) järjestämisen julkinen (välittömästi kunnan) kustannus $\approx$ 6500 euroa (44,2 euroa*7kk*21). Valmisteluvaiheeseen liittyvän työtoiminnan (toteutui n. 7,5 kk) järjestämisen julkinen (välittömästi kunnan) kustannus $\approx$ 3800 euroa.